

SVOBODNA SLOVENIJA

ANŠ (LETO) XXX (24)

No. (Štev.) 16

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES

22. aprila 1971

Ohranje slovenske zdomske kulture

Dve stvari — malenkostni sicer, ki jih večina bralcev ni skoraj opazila — se mi zdita vredni nekaj besed na uvodnem mestu našega lista. V šte. 13 je Zdravko Novak iz USA javil, da ne more več nadaljevati zbiranja kompletne slovenske emigracijske knjižne produkcije; v šte. 15 pa je majhen oglas, da nekdo prodaja zbirko okrog 300 slovenskih knjig. V prvem primeru gre tu za privatno iniciativo sistema-tičnega znanstvenega zbiranja in registriranja ustvarjanja zdomskih kulturnikov na vseh področjih; pri drugem pa za ljubitelja knjig, uživalca literarnih del in častivca slovenskih. V obeh primerih pa za ljubezen do slovenske knjige in kulture sploh ter skupna usoda. Razmere so prisilile oba, da se ločita od svojega plemenitega amaterskega in zaklada.

Zdravko Novak je s svojim marljivim in poštrevnim delom opravljal vse doslej iz lastne iniciative posel, ki bi ga morala realizirati slovenska emigracijska ustanova kot od vse naše javnosti vzdrževana institucija. Večkrat smo že na tem mestu poudarili nujno potrebo po emigracijskem arhivu, po knjižnici, kjer bi bile zbrane vse emigracijske knjige in periodiki, po muzeju, kjer bi se hranili važni dokumenti in slike naših pomembnih dogodkov, tudi podobe našega družbenega privatnega življenja. Vse, kar bi nekoč moglo služiti kot gradivo za zgodovino protikomunistične emigracije po drugi svetovni vojni. Vsega tega nimamo. Toda Zdravko Novak je iz svoje vzpodbude ustvaril temelj dragoceni zbirki knjižnih stvaritev ter tako postal gotovo zaslužen za pravilnejšo podobo našega zdomstva v bodoči zgodovini. Sam je dolga leta tudi vestno registriral vse to našo produkcijo in redno sproti objavljaj pregled vsakoletnega knjižnega trga v zdomstvu v Zborniku Svobodne Slovenije; tudi v letišnjem, ki je tisku. Kdo bo nadaljeval to velevažno delo? Zdravko Novak je sicer zbiral to gradivo z vero in ljubeznijo, da ga bo nekoč mogel poslati v domovino, ki bi tako v Ljubljani lahko pokazala kulturno zmogljivost in zdomsko življenje, pa se mu ta želja do zdaj ni izpolnila. Toda bogata knjižnica bo prišla v bližino domovine, v Rim, v zavod slovenskih bogoslovcev Slovenicum, kjer bo na razpolago na vpogled vsem, ki bi se zanj zanimali, predvsem znanstvenikom iz Slovenije za bodočo zgodovino, ki je zdaj še ne pišejo, ali pa brez prave naše podobe. Zdravko Novak tega dela ne more več opravljati, mi pa mu dajemo zanj priznanje, da je dopolnil zaslužno in z vsem priznanjem veliko kulturno delo. Zdjaj naj se Slovenicum izkaže vreden njegove ustanove, da jo izpolnjuje v času in ohranjanju s tako poštrevnostjo, ljubeznijo, vestnostjo in vdanostjo, kot jo je imel njen ustanovitelj. Tudi naj redno poroča o njej, kakor on. Pregledi v načinu Novakovih ne smejo prenehati. Po tem, če se bodo redno nadaljevali, bomo mogli presojati, ali je prišla ta zbirka v prave roke, kakor bi želeli. Slovenicum bo moral organizirati prinese tega gradiva ter apelirati na vse kulturne delavce zdomstva in zamejstva naj mu pošiljajo gradivo, kakor je za to prosil Zdravko Novak sam in kakor prosimo mi. Naj vse založbe in vsi prireditelji slovenskih kulturnih delanj pošiljajo svoje izdaje, letake, programe, slike v Slovenicum za „Novakovo zbirko“, kakor naj bi se imenovala ta knjižnica odslej — to je naš predlog —, ker on ji je ustanovitelj iz same ljubezni do slovenske knjige in kulture. Vsem našim domovom pa naj bi bilo tako zbiranje arhiva v vzpodbudo, da naj shranjajo vsak tiskan listič, in naj enega pošljejo v Slovenicum, dokler ne bomo imeli — recimo — v Buenos Airesu centralnega arhiva in knjižnice vsaj za Slovence v Argentini. Temu znanstvenemu sistematičnemu zbiranju je pokazal pot in tudi uspešno realizacijo Zdravko Novak, za kar smo mu vsi zdomski Slovenci hvaležni. Slovenicum je prejel lep zaklad, in naj se zaveda njega pomem-

RAZPOROKE V SLOVENIJI

Kakor je znano, pred drugo svetovno vojno skoraj ni bilo v Sloveniji razporok, v pravem pomenu besede, kvečjemu „ločitev zakoncev od mize in postelje“, kar pa ni pomenilo ne cerkvene ne pravne razveljavljanja zakonov kot take. Pred duhovnikom sta si zakonca obljubila „zvestobo do groba“. Pod komunistično vladjo je seveda vse drugače. Tu se je takoj uveljavil civilni zakon kot avtentičen državni zakon, cerkveni pa ni bil samo nepotrebna ceremonija, temveč celo znamenje za komunistično nepravovernost zakoncev in vzrok za šikaniranje oblasti, oziroma celo preganjanje.

„Večno zvestobo“ sta si morala zakonca mnogokrat obljubiti le na skrivaj, v cerkvi, da nihče ni videl, prav tako kakor krst otroka. Že zaradi tega je v prvem petletju novega režima od l. 1950 do 1954 bilo povprečno na leto v Sloveniji 865 razvez zakonov. Pozneje je to število naraščalo, kakor pričajo nove uradne številke, priobčene v zadnjem Delu (26.3. 1971) v tem številu: v petletju 1955—1959 povprečno na leto 1.354, l. 1960 že 1.540, in potem vedno več. Leta 1961 — 1562, l. 1962 — 1552, 1964 — 1550, 1964 — 1671, 1965 — 1841, 1966 — 1853, l. 1967 — 1973 in l. 1968 že več kot dva tisoč, namreč: 2023 razvez. Leta 1969 je število padlo za par primerov (2007), l. 1970 pa se spet dvignilo na 2030 razvez. Od povprečnih 865 razvez l. 1950

so v dvajsetih letih prišli na čez 2.000 razvez na leto v Sloveniji.

Če bi te številke primerjali s številom porok in jih primerjali s številom razvez, bi videli še nazorneje porast razvez. Med tem ko je število porok (civilnih seveda) nekako ustaljeno, je bilo npr. l. 1962 na tisoč porok 105 razporok, leta 1970 pa že — 142. Največ zakonskih zvez se razdere že v prvem letu zakona (l. 1969 10 odst.).

Zanimiva je tudi številka, ki kaže, po katerem letu trajanja zakona se zakoni „razvezujejo“. Tako kaže statistika za poprečje v letih 1967 do 1969 tole tabelo: do 1. leta — 3%, po prvem letu — 6.4%, po 2 letih — 8.1%, po 2 letih — 8.3%, po 4 — 7.9%, po 5—9 letih trajanja zakona: 27.1%, od 10—14 let trajanja: 16.1%, in po 15 in več letih trajanja 22.7%.

Otroci so vedno manjša vez med družino ter ne ovirajo več toliko razvezave. Večina otrok po razvezavi ostane pri materi. Sicer pa jih te dajo seveda v jasli in te jih vzgajajo po svoje. Tako razveze zakona tudi sicer služijo komunizmu. Zanimivo pa je, da je vedno manj razvez med zakonci brez otrok. To se pravi, da so otroci skorajda vzrok za razvezo. Po sredi je seveda — materializem, kjer gre samo za čim udobnejše življenje in za čim večjo prostost od družine. Razbija se tako živa celica prave ureditve družbe: družina.

Hitra rast cen in — dolgovi

Gospodarski položaj v Jugoslaviji tudi po zadnjih zaslikih ukrepah ni nič boljši. Nasprotno se stanje vedno bolj slabša in ne devalvacija dinarja, ne druge bolj propagandistične kot pa efektivne poteze že ne pomagajo nič. To je jasno razvidno iz poročila, ki ga je v ponedeljek, 5. aprila, podal Ibrahim Latifić, direktor Zveznega zavoda za statistiko.

Po teh statističnih podatkih so cene proizvajalcev industrijskega blaga v marcu v primerjavi s februarjem poskočile za 1.1%, cene na drobno za 1.8%, življenjski stroški pa za 1.9%.

V prvih treh mesecih tega leta so bile cene proizvajalcev industrijskih proizvodov v primerjavi s istim obdobjem lanskega leta za 11.4% večje. Najbolj se je podražil reprodukcijski material, in sicer za 15.2%. Cene na drobno so se v istem obdobju povečale za 12, življenjski stroški pa za 12.8%. Tudi cene v gostinstvu so se v prvem tri-

mesecju tega leta glede na prvo tri-mesečje 1970 zvišale za 18.6%, predvsem zaradi podražitve živil za 22.6%, prenočišč za 16% itd.

Zvezni zavod za statistiko je isti dan objavil pregled o naraščanju življenjskih stroškov v Jugoslaviji in še nekaterih državah v začetku tega leta. Januarja letos so se življenjski stroški v Jugoslaviji — v primerjavi z vsem letom 1969 — povečali za 21.7%, v Avstriji za 6.5, v Franciji za 7.4, Italiji 7.4 in v ZR Nemčiji za 5.3%.

Sprečo visokega uvoza je v prvih 3 mesecih leta 1971 nanesel primanjkljaj v blagovni izmenjavi s tujino 5.7 milijarde dinarjev, to je okrog 2.6-krat več kot v prvih treh mesecih lanskega leta (v vsem letu 1970 je bilo v blagovni izmenjavi 15 milijard dinarjev primanjkljaja).

Na vprašanje, kaj napoveduje za gibanje cen in zunanjetrgovinske menjave v prihodnjem obdobju, je direktor zveznega zavoda za statistiko Ibrahim Latifić dejal: „Takšne tendence se ne morejo obdržati, ker bi nam izmenjava obremenili preveliki dolgovi.“

Kako preprečiti in prihodnje „takšne tendence“, tega seveda ne Latifić, kot statistik, ne jugoslovanski ekonomisti ne vedo povedati.

mesecju tega leta glede na prvo tri-mesečje 1970 zvišale za 18.6%, predvsem zaradi podražitve živil za 22.6%, prenočišč za 16% itd.

Zvezni zavod za statistiko je isti dan objavil pregled o naraščanju življenjskih stroškov v Jugoslaviji in še nekaterih državah v začetku tega leta. Januarja letos so se življenjski stroški v Jugoslaviji — v primerjavi z vsem letom 1969 — povečali za 21.7%, v Avstriji za 6.5, v Franciji za 7.4, Italiji 7.4 in v ZR Nemčiji za 5.3%.

Sprečo visokega uvoza je v prvih 3 mesecih leta 1971 nanesel primanjkljaj v blagovni izmenjavi s tujino 5.7 milijarde dinarjev, to je okrog 2.6-krat več kot v prvih treh mesecih lanskega leta (v vsem letu 1970 je bilo v blagovni izmenjavi 15 milijard dinarjev primanjkljaja).

Na vprašanje, kaj napoveduje za gibanje cen in zunanjetrgovinske menjave v prihodnjem obdobju, je direktor zveznega zavoda za statistiko Ibrahim Latifić dejal: „Takšne tendence se ne morejo obdržati, ker bi nam izmenjava obremenili preveliki dolgovi.“

Kako preprečiti in prihodnje „takšne tendence“, tega seveda ne Latifić, kot statistik, ne jugoslovanski ekonomisti ne vedo povedati.

To pot so prikrajšani otroci

Da se reši težki gospodarski položaj, v katerega je država zašla, se domači režimovci ne strajajo štediti na kulturnem, zdravstvenem ali celo socialnem polju. A eden najkrutejših primerov varčevanja je gotovo ta, da so z njim prikrajšali otroke. Ob koncu lanskega leta je bil v slovenski skupščini sprejet zakon, ki določa, poleg drugega, višino otroških dokladov. Zakon je s 1. januarjem stopil v veljavo. Po njem je predvideno, da naj za letošnje leto dobiva otroški dodatek okrog 102.000 upravičencev za okrog 200.000 otrok. Nedvomno so te družine računale s povišenjem otroškega dodatka. A njihovo upanje je splahnelo.

2. aprila je namreč seja izvršnega odbora republiške otroške skupnosti objavila, da se izplačujejo otroški dodatki v lanskni višini. Nič se pri tem ni imelo v mari ne zvišanje cen, ne devalvacija, ne druge „ekonomske faktorje“, o katerih tako radi govorijo ob raznih prilikah jugoslovanski ekonomisti.

Ob taki „pravici“ se je celo ljub-

“Intercambio cultural”

Con el fin de iniciar el aspecto que es cubierto bajo la denominación de intercambios culturales, algunos grupos de “intelectuales” rusos han visitado en los últimos meses Venezuela. Es de suponer que estas visitas, llamadas de “enlace” y “acercamiento” irán aumentando, ya que se ha comprobado que la diplomacia soviética aprovecha el funcionamiento de los “Centros de Amistad” para la penetración política en el país donde están instalados.

En Venezuela funciona el “Centro de Amigos de la Ciencia y Cultura de la URSS”, por cierto muy frecuentado por los diplomáticos rusos actualmente radicados en Caracas. Estando el centro apoyado material y económicamente por el gobierno de la Unión Soviética —ya que ni el PCV ni los simpatizantes del movimiento comunista disponen de recursos necesarios para su mantenimiento— es fácil deducir que los diplomáticos rusos podrán aprovechar a su libre albedrío de la sede del mismo y de todos los eventos que se celebren en él para lograr sus propósitos de penetración y espionaje.

No es éste el único caso. La táctica soviética de penetración bajo la máscara del “intercambio cultural” es ya de vieja data, pero que aún da buenos frutos en América latina. Es necesario llamar claramente la atención sobre este peligro, pues el comunismo no se expande únicamente mediante la revolución y la guerrilla, sino también bajo aspectos exteriores de amistad, cultura y ciencia.

„Kulturna izmenjava“

V zadnjih mesecih je skupina ruskih intelektualcev obiskala Venezuelo, da bi tako pričela novo poglavje v medsebojnih odnosih pod krilatico o kulturni izmenjavi. Lahko si mislimo, da bodo ti obiski in znamenju „povezave“ in „zblizanja“ čedalje bolj pogostejši, saj je znano, da sovjetska diplomacija izrablja „prijateljske krožke“ za političen prodor v državo, v kateri delujejo.

V Venezueli deluje „Center prijateljev znanosti in kulture Sovjetske Zveze“. ki ga zelo pogosto obiskujejo razni sovjetski diplomati iz Caracasa. Ta center materialno in ekonomsko podpira vlada Sovjetske zveze, saj venezuelska komunistična partija niti njeni pristaši nimajo dovolj sredstev za njegovo vzdrževanje. Iz tega se da sklepati, da bodo ruski diplomati lahko izkoristili po mili volji to središče in vse prireditve v njem, da tako dosežejo svoj namen penetracije in špijonaže.

Ni to edini primer. Ta tehnika sovjetskega prodora pod krinko kulturne izmenjave, je že stara, toda v Latinski Ameriki ima še vedno velik učinek. Treba je jasno pokazati na to nevarnost, kajti komunizem se ne širi le z gverilo in revolucijo, ampak tudi pod krinko prijateljstva, znanosti in kulture.

Ob tridesetletnici ustanovitve Slovenske legije

Nekateri radi ponavljajo krilatico, da nismo bili Slovenci v zgodovini nikdar pripravljeni na velike dogodke, zlasti v letih 1918, 1941 in 1945. Prav 30-letnica ustanovitve Slovenske legije daje priložnost, da take trditve zavr-nemo.

Ko je bilo po svetu še kaj malo zanimanja za komunistično nevarnost, so velike slovenske osebnosti to nevarnost slutile in začele slovensko ljudstvo pripravljati nanjo. Spomnimo se nadškofa Jegliča, ki je opozarjal na satanovo fronto, spomnimo se dveh mladinskih vodnikov prof. Ernesta Tomca in prof. dr. Lamberta Ehrlicha, ki sta mladino sistematično pripravljala na bližajoči se spopad s komunizmom. Veliko delo na tem področju sta tudi opravila prof. dr. Aleš Ušeničnik in dr. Ivan Ahčin s svojimi številnimi spisi, članki in predavanji. Škof dr. Gregorij Rožman je vse svoje življenje odkrival komunistično zlo in bil slovenskemu ljudstvu — zlasti med revolucijo — neustrašni idejni vodnik v boju s komunizmom. Med delavstvom pa je idejno razčiščenje prineslo krščansko delavsko ogibanje pod vodstvom Andreja Križmana, Franceta Žužka, Jožeta Jon-

keja, Albina Gaserja, Maksa Jana idr. Moremo trditi, da je slovensko ljudstvo, zlasti pa še mladina, komunizem dobro poznalo in bilo na njegov napad pripravljeno. Treba pa je priznati, da si tedaj nihče ni mogel misliti, da je komunizem tako perverzen, da bi izrabil veliko narodno nesrečo — okupacijo — za svojo revolucijo. Tega, česar si v mirnem času komunizem ni upal storiti, je naredil tedaj, ko je bila domovina razkosana in pod jarmom okupatorjev. To je najsrmatnejše dejanje v slovenski zgodovini.

Toda tudi v tej strašni dvojni nesreči — okupacija in komunistična revolucija — se je slovensko ljudstvo znašlo in organiziralo svojo obrambo. Kako je organiziralo, naj pove vpogled Slovenske legije.

Ustanovitve Slovenske legije

Že drugi dan po napadu Nemcev na našo domovino t. j. na velikonočni ponedeljek 1941 se je v Ljubljani zbralo nekaj zastopnikov katoliških mladinskih organizacij. Po pregledu položaja so se vsi prisotni takoj zedinili, da je potrebno takoj ustanoviti tajne oddelke, ki naj pripravljajo ljudi na trenutke, ko bo nastop zoner okupatorja potreben, za naš narod koristen in uspešen. Že naslednje dneve so prihajala z dežele poročila, da komunisti dvirajo glave, da zbirajo orožje in da eroze ljudem, češ da je prišla njihova ura in da bodo z vsemi svojimi nasprotniki krepko obračunali. Treba je bilo hiteti.

Zato so se dne 21. aprila 1941 zbrali v Delavski zbornici v Ljubljani zastopniki vodilnih slovenskih katoliških mladinskih organizacij ter ustanovili tajno vojaško organizacijo — Slovensko legijo. Vodstvo te tajne organizacije je takoj poslalo na deželo kurirje z navodili za delo. Eno izmed prvih naročil je bilo zbirati orožje: drugo naročilo na, takoj ustanoviti oddelke SL. Zbrati za vojsko sposobne fante ter skrbno opazovati in poročati o vsem delovanju okupatorjev in komunistov.

Hitela je tudi komunistična partija. Dne 27. aprila 1941 je ustanovila svojo Antiimperialistično fronto, ki je bila naperjena predvsem zoper zapadne „imperialiste“ Anglijo in Ameriko, ker je bila tedaj Sovjetska zveza še povezana

(Nad. na 2 str.)

Ping-pong diplomacija

DOBIČEK ZA KITAJCE

Svernoameriški in drugih držav ping-pongaši so se minulo soboto poslovili od Kitajske in v Hong Kongu stopili skozi „zaveso bambu“ v svobodni svet. Prvo dejanje ping-pong diplomacije, ki jo je začel Maocetung igrati z ZDA, se je končalo z rezultatom 1:0 za Peking.

Dasi opazovalci razvoja odnosov med ZDA in Kitajsko ne dvomijo predhodne zakulisne priprave za to prvo diplomatsko igro med Washingtonom in Pekingom pa se kljub temu ne morejo znebiti vtisa, da je bil spet svobodni svet tisti, ki z njo ni nič dobil, temveč le izgubil. Četudi v Washingtonu dokažejo, da je ureditev odnosov s Kitajsko nujna, ne vedo, kako zadevo izpeljati, da bi imel od tega v glavnem korist le svobodni svet.

Amriška ping-pongaška skupina je imela v svoji sredi tudi predstavnika dolgih las in kratke pameti Glenna Cowana, ki je s svojo z rožami poslikano srajco in vijoličastimi hlačami „predstavljaj ameriško mladino in ameriško ljudstvo“. Vsevprič je dajal izjave, kakor so jih hoteli slišati rdeči kitajski gostitelji. Višek izjav ameriških ping-pongašev je bila njihova zadnja, tik pred odhodom iz Kitajske: „Odhajamo

iz čistega sveta in se vračamo v umazani svet“. Vodja kanadske ekipe pa je dodal: „Ta teden smo živeli v svetu, v katerem so bile vse osebe, s katerimi smo govorili, odkritosrčne in prijateljske. Je to brutalno nasprotje z zunanjim svetom, ki je poln zločinov in dvočnosti“.

Čuenlaj je kanadskim ping-pongašem izjavil, da bi „rad obiskal južno Ameriko in Avstralijo“, dve področji, kamor Kitajska hoče čim bolj razširiti svoj vpliv.

Ameriški „odgovor“ na kitajski sprejem ping-pongašev in nekaj tujih časnika je bila ukinitve dosedanje prepovedi trgovanja ameriške industrije s Kitajsko. Na tiskovni konferenci je Nixon sicer poudaril, da je nadaljnji razvoj sedaj odvisen od „novih korakov“, ki jih mora storiti prvi Peking, dasi so ZDA pripravljene napraviti še nove ukrepe za okrepitev trgovske in turistične izmenjave med obema državama. „Prezgodaj pa je govoriti o diplomatskem priznanju rdeče Kitajske ali o spremembi ameriške politike glede kitajskega včlanjenja v ZN“, je končal Nixon.

Z. A. R.

ARABCI SE SPET POVEZUJEJO

Minuli teden so se sestali v Kairo predsedniki Egipta, Sirije in Libije na štiridnevno konferenco, na kateri so razpravljali o ustanovitvi nove Zveze arabskih republik. Konferenco so končali v Bengaziju ter so nato vsak iz svoje prestolnice slovesno razglasili nastanek Zveze arabskih republik, kateri se bo, „ko bodo razmere za to ugodne“, pridružili tudi Sudan.

Povezava treh arabskih držav v rahlo konfederacijo bo predložena prizadetim narodom v plebiscit 1. septembra t. l., na dan, ko libijska vlada praznuje drugo obletnico svojega „revolucionarnega obstoja“.

Predsedniki treh arabskih držav so se dogovorili, da bo v najkrajšem času ustanovljena tričlanska komisija za izdelavo nove skupne ustave, ki bo morala biti nato odobrena od vsake države posebej. Nova arabska zveza bo imela svojo himno, svojo zastavo in svojo federalno prestolnico. Idejno bo nova zveza vključena v „demokratski socializem“, je izjavil egipčanski predsednik Sadat.

Sestavljen bo tudi predsedniški svet, v katerem bodo predsedniki vseh treh

držav. Ta svet bo potem „z večino“ izbral predsednika Zveze. Imenovanih bo več federalnih ministrov in organizirana federalna skupščina, ki naj bi proglašala federalne zakone.

Prva zveza Egipta in Sirije, ki je bila proglašena 22. februarja 1958, je trajala samo tri leta in pol dasi je bila vsaj na papirju trdnje povezana kakor sedanja zveza med Egiptom, Sirijo in Libijo.

V novi zvezi bodo članice ohranile svojo zunanjo individualnost in bodo imele vsaka svoja diplomatska predstavništva v tujini in članstvo v ZN. Politične stranke v eni državi ne bodo smele delovati v drugi. Čeprav bo zveza imela posebno vrhovno vojaško poveljstvo pa bodo posamezne vojske ostale končno podložne svojim predsednikom.

V novi Zvezi arabskih republik je združenih 43 milijonov Arabcev na ozemlju, ki obsega skoro dva milijona kv. kilometrov. Egiptu in Siriji je šlo predvsem zato, da bi dobila dostop do libijskih petrolejskih vrelcev odn. da bi bila soudeležena pri dobičku iz teh virov. To se sedaj, vsaj teoretično, zgo- dilo.

OB TRIDESETLETNICI USTANOVITVE SLOVENSKE LEGIJE

(Nad. s 1. str.)

s pogodbo z Nemčijo. Osvobodilna fronta pa je bila ustanovljena šele 22. junija 1941. Navajamo te datume prav zaradi tistih, ki radi govore o slovenski nepriljubljenosti. Slovenska mladina, dobro izšolana po svojih verskih, mladinskih in političnih vodnikih, se je takoj znašla, takoj organizirala in takoj šla na delo. Če bi se to ne zgodilo, bi bili v kratkem času vsi nasprotniki komunizma v Sloveniji neusmiljeno uničeni. Tako pa se je zoper komunistično nasilje in njegove morije po zaslugi Slovenske legije in tudi ostalih protikomunističnih edinic organizirala krepka obramba.

Vodstvo SL je dalo pobudo za ustanovitev obrambnih edinic po vsej deželi in prav člani SL so bili tisti, ki so jih začeli ustanavljati po vsej tako imenovani Ljubljanski pokrajini. SL je tudi organizirala v Klečah prvi tečaj za vodnike teh edinic, ki smo jih imenovali Vaške straže. Prva Vaška straža je bila ustanovljena v št. Joštu nad Vrhniko. Borce v Vaških stražah so imenovali legionarje, ker so po veliki večini izšli iz vrst SL.

Skoraj vse delo SL je bilo odslej v ustanavljanju in medsebojnem povezovanju Vaških straž in v iskanju splošnih poveljnikov zanje. Izredno važno delo je bilo prav omenjena povezava. Samo na ta način je bilo mogoče organizirati uspešne skupne akcije proti komunistom. Če bi tega ne bilo, bi komunistične tolpe uničile obstojanke Vaških straž eno za drugo.

Uspeh delovanja SL in Vaških straž je bil velik. Po 15 mesecih svojega delovanja so spravili partizanstvo na tla. Partizanstvu pa je prišla na po-

moč italijanska kapitulacija v jeseni 1943, pri kateri so dobili mnogo italijanskega orožja in moštva, s katerim so se spravili nad Grčarice in Turjak. S padcem Turjaka se je končalo delovanje Vaških straž in njenih legionarjev, ki so v najtežjih okoliščinah pogumno nastopali z orožjem zoper komuniste. Tega dela se danes malokdo spomni, in vendar zaslužijo ti prvi borci zoper komunizem našo največjo pohvalo in zahvalo.

Začela se je nova doba — doba Slovenskega domobranstva. Vodstvo SL — na čelu z majorjem Mirkom Bitencem — je napotilo svoje člane v SD. Vojaške akcije so se prenesle na domobransko vodstvo. Delo SL je odslej obstajalo v pridobivanju moštva za Slovensko domobranstvo, za Narodne straže na Primorskem in za Gorenjsko domobranstvo. Vse to uspešno delo pa se je zaradi angleškega izdajstva končalo z vetrinjsko tragedijo.

Zakaj več legij?

Ob tej priložnosti naj pojasnimo, zakaj so se v začetku okupacije in revolucije ustanovljale na protikomunistični strani razne vojaške organizacije na svetovno nazorskem temelju in zakaj se ni ustanovila samo ena skupna protikomunistična vojska.

Kdor se spominja tistih težkih dni v začetku revolucije, ta dobro ve, da ni tedaj nihče nikomur zaupal, niti bratu. Kajti revolucija ni običajna vojna več držav med seboj, ampak je medsebojni boj članov istega naroda. Tajno, konspirativno delo je bilo mogoče samo med dobrimi prijatelji, ki so se že dolgo časa dobro poznali in si

Mednarodni teden

Novo urejanje odnosov med ZDA in Kitajsko zasleduje ves svobodni svet in dela svoje zaključke. Z veliko pozornostjo pa ga zlasti zasledujejo v Moskvi, ker se dobro spominjajo, da je bila Kitajska kot taka prav za prav v moderni zgodovini zaveznica ZDA na azijski celini, predvsem proti japonski ekspanzivnosti v prvi polovici sadanjega stoletja. Zato je sedaj spet v polnem delu oddelek v sovjetskem zunanjem ministrstvu, ki ima na skrbi odnose med ZSSR in Japonsko. V Kremlju se namreč z mrzlično hitrostjo pripravljajo igrati z Japonsko proti ZDA in Kitajski.

Prav tako skrbno zasledujejo razvoj odnosov med ZDA in Kitajsko tudi v Tokiju. Japonska je doslej imela za svoj potencialni tržni prostor Kitajsko, ki ga lahko izgubi ali ji bo vsaj močno okrnjen, če in kadar bo ameriška industrija prodrla skozi zaveso bambu. Trgovske oči Japoncev so se začele še bolj kakor doslej obračati v jugovzhodno Azijo in proti Avstraliji ter v Indijo.

Zanimivi dogodki se odigravajo tudi na Cejlonu. Tam so maistični gverilistični uporniki z gverilsko akcijo skušali prevzeti oblast in vreči že itak levičarsko vlado predsednice Bandaranaike. Vojski je uspelo to gverilo v glavnem zatreti, sedaj pa jo skušajo tudi uničiti po vsej deželi. V ta namen jim je pa Sovjetska zveza ponudila vojaško pomoč — lovsko letala Mig, ki bodo skupaj z angleškimi tanki in ameriški helikopterji napadali komunistične gverilce kitajsko kubanske orientacije. Hudiča z Belcebubom...

Nadaljnji razplet, ne samo političen, temveč tudi gospodarski, bo na Daljnem vzhodu še vsekakor silno zanimiv.

Ker se mu zdi, da so odnosi med velesilami prav vsled novih premikov na Daljnem vzhodu in vsled trenutne stagnacije na Bližnjem vzhodu na kritični točki, je glavni tajnik ZN na svojem potovanju po centralni Ameriki spet pozval ZDA, Anglijo, Francijo in ZSSR na novo vrhunsko konferenco, „na katero bi moral biti pripušen tudi Maocetung“. U Thant meni, da je treba „začeti prehajati iz dobe spopadov in nasprotij v dobo graditve varnega in mirnega sveta“.

Kljub resnim problemom, ki jih je naš planet vsak dan bolj natrpan, se nadaljuje med ZDA in ZSSR tekma za osvajanje vesolja. Medtem ko Amerikanci pridno pripravljajo Apolo 15 za nov polet na Luno, so v ZSSR poslali na krožno potovanje okoli Zemlje orbitalno postajo, ki naj bi bila predhodnica vedno večjih orbitalnih postaj za človeško udejstvovanje v vesolju.

zaupali. Zato je katoliška mladina ustanovila SL, sokolska protikomunistična mladina pa Sokolsko legijo, še druge skupine so ustanovile Narodno legijo, štajerski bataljon, Slovensko narodno gibanje.

Taka delitev protikomunističnih sil med razne organizacije pa je obstajala samo v nižjih edinicah, dočim so bile te organizacije na vrhu povezane v skupnem vojaškem vodstvu, ki je skrbelo za koordinacijo delovanja raznih protikomunističnih skupin.

Med zastopniki raznih legij oz. vojaških organizacij v splošnem ni bilo trenj. Zlasti sta složno delovali SL in Sokolska legija, kar je v dopisu, ki ga je poslal zastopnik Sokolske legije ing. Ladislav Bevc, poudarjeno. V omenjenem dopisu piše ing. Bevc, da je bil tudi on prav tako kot vodstvo SL v letu 1941 prepričan, da je najbolje, da naj se eni in drugi (fantje iz katoliških organizacij in sokoli) povezujejo v nižjih edinicah vsak zase, povežejo pa naj se v skupni višji vojaški strukturi, kar se je tudi v resnici izvedlo. Obstojala je tudi Narodna legija, katere člani so idejno pripadali ali Fantom ali Sokolom. Najnižja povezava vseh treh legij npr. v Ljubljani je bila v Komandi mesta Ljubljane, kamor je vsaka legija poslala svojega zastopnika. Sodelovanje med legijami — kar odločno potrjuje tudi ing. Bevc — je bilo odkrito in eno- dušno. Ožja organizacijska povezava najnižjih edinic pa zaradi konspirativnosti ni bila umestna.

Teh nekaj skromnih vrstic naj bo ob 30 letnici ustanovitve SL zapisanih predvsem v hvaležen spomin na tiste tisoče legionarjev, ki so dali svoja življenja na oltar domovine bodisi v Vaških stražah kot pozneje v Domobranstvu.

Rudolf Smersu

Dobička željna sebičnost potiska v kot idejo pravičnosti. Vsak se raje sam zase skozi življenje, kakor ve in zna. Čim več jih odrine, tem bolje zanj. Ne meni se, da jih morda veliko število pomandra in pohodi na svojem potu, da mu je le cesta široko odprta.

Janez Evangelist Krek, Socializem, str.12.

Iz življenja in dogajanja v Argentini

TEŽKA POT NARODNE EDINOSTI

V razgibanosti političnega življenja, ki je sledila zadnji vladni spremembi, zlasti potem, ko je notranje ministrstvo „oživilo“ politične stranke, je težko slediti dogodkom in jim dati pravo vrednost. Največkrat se zgodi, da so na videž važne poteze le bistri manevri, da se pozornost javnosti obrne v za- željeno stran, navadno proč od dogodkov, ki imajo resnično važnost.

Če bi kdo mislil, da je nastop politikov in bodoče volitve v dobi treh let osrednja točka programa sedanje vlade, bi se bridko zmotil. Je sicer zelo važna, a še zdaleč ne edina. Vlada, kateri predseduje poveljnik vojske general Lanusse, ima namen, izrabi to razmeroma kratko dobo treh let, in izpeljati vsaj temeljne postavke revolucije, za katere so v juniju leta 1966 oborožene sile zapustile vojašnice in si zadele nalogo voditi državo po potih njene veličine.

V tem zadnjem obdobju Revolucije pa je zavzela prvo mesto naloga narodne sprave, pot k narodni edinosti. Je sicer najtežavnejša naloga, kar jih hoče in želi Argentina izpeljati v zadnjih desetletjih, a je edina, ki lahko da resnično močan temelj za vse nadaljnje delo. Tega se zaveda tudi sedanji predsednik in zato je v svojem govoru, ob

75. obletnici prvega vojaškega vpoklica zatrjeval, da bo narodna edinstvo grajena „brez razlike sektorjev, kajti ne obstaja višjega interesa kot je narodov blagor. V tej borbi ni prostora za strankarske interese“.

Da to misli v polnem pomenu besede dokazujejo trditve opazovalcev, ki navajajo, da bi bil gen. Lanusse pripravljen dvoiliti, da se zemski ostanki generala Rosasa prepeljejo iz Francije in pokopljejo v Argentini. Enako s truplom pok. Eve Perón, za katero grob narod ne ve. S tem bi bili pomirjeni nacionalistični in peronistični sektorji, vlada pa bi dokazala, da resnično dela za narodno spravo.

Seveda pa za notranje pomirjenje niso dovolj take politične poteze. Sedanja vlada je storila že prve korake, da dobi resnično narodno zaslombo za bodoče delo: to je, dobila je podporo politikov (ko je dovolila delo strank), podjetnikov (z raznimi kreditnimi in davčnimi ukrepi), ter delavcev. Glavni tajnik CGT, Rucci je v torek 13. s svojim glavnim štabom bil sprejet pri predsedniku. Kmalu nato pa je odletel v Madrid, da se tam sestane s Peronom.

Prvi korak na poti edinosti je storjen. A manjkajo še dolgi kilometri.

BENGLA DESH

MAJHEN ODMEV

Medtem ko boji med pripadniki uporniškega šejka Rahmana v Vzhodnem Pakistanu in zahodnopakistanško vojsko še trajajo, je bila minulo soboto, 17. t. m. proglašena neodvisnost nove republike Bengla Desh (bengalski narod), kakor tamkajšnje prebivalstvo imenuje Vzhodni Pakistan.

Uporniki so za minulo soboto povabili na tiskovno konferenco v vasi Daidyanathala, nekaj kilometrov vzhodno od indijske meje, več indijskih in drugih časnika. Ker v vasi ni primerne dvorane, je bila tiskovna konferenca na prostem. Podpredsednik nove bengalske vlade Syed Nazrum Islam, ki je tudi začasni predsednik, je prebral proglas o neodvisnosti Bengalije pred ok. 5000 Bengalci in indijskimi in drugimi časnika. Istočasno je pozval vse demokratske narode sveta, naj priznajo novo bengalsko republiko: „Prosimo vse narode sveta, naj nam prislo- čijo na pomoč, da bo olajšano gorje bengalskega ljudstva“.

Časnikarji so ugotovili, da vodja upora, šejk Rahman, na tiskovni kon-

ferenci ni bil prisoten ter jim na badevno vprašanje Islam ni vedel drugega povedati, kakor da ga je zadnjikrat videl 25. marca t. l., na dan začetka napada zahodnopakistanške vojske na Dacca, glavno mesto Vzhodnega Pakistana, odn. Bengalije.

Poziv na priznanje bengalske neodvisnosti ni naletel na blagohoten odmev v svetu. Prva, ki se je oglasila nanj, je bila Indija, ko je indijski predsednik države Giri izjavil, da indijska vlada proučuje možnost priznanja bengalske uporniške vlade, da pa bo o tem dokončno sklepala vlada sama pod predsedstvom Indire Ghandi.

Maocetungova kitajska vlada je že minuli teden dala svojo zaslombo Zahodnemu Pakistanu proti uporniškim Bengalcem.

Od pakistanskih diplomatskih zastopstev v tujini pa je bil pakistanski konzulat v indijskem mestu Kalkuti prvi, ki se je pridružil Bengaliji in je minulo nedeljo izobesil zeleno-rdečorumenno bengalsko zastavo s svojega poslopja.

V pepelnični noči

O nedavni devalvaciji dinarja in njenih posledicah smo v našem listu že precej pisali. Sedaj pa nam je prišla v roke tudi pesmica, aforizem na devalvacijo, ki jo je objavil humoristični list „Pavliha“. Ker je zelo zanimiva in jasna (čeprav v šaljivi obliki) pokaže na dejanski gospodarski položaj, jo ponatiskujemo v celoti:

Izvršni svet z visokih lin
grenko zaklenkal je:
navzdol povzpел se je!
na lojtri dinar spet za klin

Plesišča, gledališča se
vse bolj zapirajo,
kulturna nam svetišča se
kot domine podirajo.

Glej tu in tam vsak šolski hram
mijavka pod nebo
za proračun, dovolj prostran
in plačan kar tako.

Vodilni vabi spet nocoj,
enaki k njemu vro;
pisarna polna je takoj —
in duri se zapro!

Tu v dimu, ob kofetu se
brez reda kokodajsa vse:
zakonov luknje išče se,
diši pa po prekršku vse.

Dolgov je že do dna morja,
zaloge so skrbi;
in več kot zvezd je vrh neba,
je praznih besedi.

A čuj!... Nek duh suflira mi:
„Kar zreš jih pred seboj,
po vrsti nelikvidni vsi
so nekdanj in nocoj!“

In zlezel sem na mehki tron
kot bi vodilni bil,
zatulil sem v mikrofoni,
da bi jih vse zabil:

„Tovariši zapufani,
proč krono in škrlat;
saj niste usposobljeni
naš dinar reševati!“

In roj zabutih odsaklja
neskrbnih, jasnih lic,
čist kakor angeli neba,
ki slišali so vic.

Zaplakal nad spoznanjem sem,
češ: dinar, ti boš strtl!
Boš hiral res še kar naprej,
ne več, da greš v smrt?

Oh, vstani, vstani dinar moj,
od vseh deviz klofтан,
naj se pohvali mojster tvoj:
„Tvoj je vstajenja dan!“,

NOVI ČLANI NARODNEGA ODBORA ZA SLOVENIJO

Kakor smo že poročali, je bil za predsednika NO izvoljen g. Miloš Stare, ki je tudi načelnik SKD-SLS.

Miloš Stare je sodeloval v domovini leta 1944, ko je živel v ilegali, pri ustanavljanju NO in pri „Narodni izjavi“ z dne 29. oktobra 1944, katero je tajno podpisalo nad 300 slovenskih najuglednejših osebnosti, javnih delavcev in politikov. Ker je bila nevarnost, da odkrijejo Staretovo skrivališče Gestapovci ali komunisti, ki so ga hoteli na vsak način dobiti v roke zaradi njegovega protinacističnega in protikomunističnega delovanja, tedaj ni mogel sprejeti mesta v NO. Leta 1952, že v emigraciji ga je SLS delegirala v NO, kjer je prevzel mesto tajnika, in je to funkcijo vršil do izvolitve za predsednika v letošnjem letu.

Po izvolitvi je Miloš Stare odstopil kot tajnik in je nato v soglasju s člani načelstva SKD-SLS stopil na to mesto dr. Ludovik Puš.

Dr. Puš je bil že v domovini viden javni delavec. Po končanih filozofsko-pedagoških študijah na Ljubljanski univerzi je bil profesor na kmetijski šoli na Grmu. Bil je organizator kmečke mladine ter se posvečal študiju problematike kmetijskega stanja. Bil je priznan govornik na kmečkih zborovanih širom Slovenije. Udeleževal se je tudi na združnem polju. Med okupacijo in revolucijo se je aktivno udeleževal pri odporu zoper komunizem.

Po prihodu v ZDA ga je že leta 1951 poklical dr. Miha Krek v New York, da sam kot predstavnik Slovencev in SLS prevzame mesto pri Christian Democratic Union of Central Europe. Na tem mestu je ostal do danes in je bil izvoljen za glavnega tajnika — namestnika. Dve leti je tudi urejeval list v španščini „Mensajes Democráticos Cristianos“. Istočasno je bil glavni tajnik Slovenske Ljudske Stranke in je kot tak izpeljal njeno reorganizacijo. V svoji funkciji pri CDUCE je vedno zastopal pravdo slovenskega naroda in objavljaj v tisku Unije članke o slovenskih problemih. Sodeloval je tudi pri organizaciji mednarodnih kongresov krščansko-demokratskih strank in pripomogel, da so bili Slovenci na teh kongresih vedno častno zastopani.

Že v domovini je izdal več knjig, predvsem o kmečkem vprašanju. V lanskem letu pa je izdal knjigo „Klasje v viharju“, ki je nedvomno ena najbolj branih knjig med Slovenci v zadnjem času.

Ker sta bili v NO dve mesti, ki pripadajo SKD-SLS, nezasedeni, je načelstvo stranke določilo, da prevzame eno Jože Melaher, drugo pa je ostalo še nezasedeno.

Jože Melaher je bil rojen 26. februarja 1913 na Pobrežju pri Mariboru. Pred vojno se je živahno udeleževal v slovenskih katoliških mladinskih organizacijah ter v Slovenski ljudski stranki. V mesecih pred nemškim napadom na Jugoslavijo je imel vzdolž slovensko-avstrijske meje sestanke in predavanja po teh družtvih in organizacijah o nevarnosti nastopanja takomenovane pete kolone, ki so jo sestavljali nemškutarski petokolonaši in komunisti. Tem je tudi preprečil njihovo namero, da bi za Hitlerjev rojstni dan po mariborskih gričih in planinah zažigali kresove. Po okupaciji je proti nacistom organiziral oborožen odpor četnikov kot sestavnega dela jugoslovanske armade pod poveljstvom generala Mihajlovića. Nastopal je pod psevdonomim Zmagoslav. Zaradi njegovega oboroženega nastopanja proti okupatorskim oblastem, so gestapovci zaprli njegovo ženo go. Marijo Melaher, bivšo učiteljico v št. Ilju nad Mariborom ter so jo nato prepeljali v preseljevalno taborišče v Frohneiten pri Gradcu, odkoder so jo poslali na delo v Kapfenberg. Od tu je pobegnila nekaj tednov

pred koncem vojne in s skupino štajerskih beguncev odšla v Ljubljano. Po vojni je bil Jože Melaher s svojimi četniki najprej v taborišču Eboli v Italiji, nato pa v Diepholzu in Bremenu v Nemčiji, kjer je bil v službi pri IRO Interzonal Staging Area of Germany and Austria. Od oktobra 1949 živi v Clevelandu.

Pri zadnjih volitvah SKD-SLS l. 1970 ga je zbor zaupnikov SKD-SLS izvolil za glavnega tajnika stranke. Sodeluje tudi v uredništvu Amerikanskega Slovenca.

Na izpraznjeno mesto v NO, s katerim razpolaga Slovenska demokratska stranka, je vodstvo te stranke imenovalo dr. Petra Urbanca.

Dr. Peter Urbanec je bil rojen leta 1924 v Olševku na Gorenjskem; po očetu Ziljanu, ki je bil odvetnik v Ljubljani, je zelo navezan na Koroško. Klasično gimnazijo je končal v Ljubljani, pravno fakulteto z diplomom pa leta 1945 v Milanu. Emigriral je najprej v Južno Ameriko, kjer je bil v Venezueli od leta 1947 do 1951. Tega leta se je preselil v Kanado, kjer je bil do lanskega leta lastnik in družabnik v potniški agenciji World Travel Service Ltd. Dr. Urbanec je razgledan predvsem v gospodarskih vprašanjih.

O nadaljnjih izpolnitvah v NO bomo še poročali in končno objavili celotno zasedbo.

ZBORNIK SVOBODNE SLOVENIJE 1970

Zagotovite si ga v prednaročilu

TRST, 1941 - 1954

Etnični, politični in ideološki boj

DR. BOGDAN NOVAK

Rojen 9. oktobra 1919 v Ljubljani. Šolanje: Realna gimnazija v Celju in Mariboru. Matura 1939. Diploma pravne fakultete v Ljubljani l. 1944. Privatna matura na Slovenskem učiteljskem v Gorici l. 1947. Dosegel M. A. (Magister Artium) na Loyola univerzi v Chicagu iz zgodovine l. 1955. Izpiti iz pedagogike na pedagoškem oddelku State College v Los Angelesu 1955—56. Ph. D. (doktor filozofije) na čikaški univerzi iz zgodovine l. 1961.

Zaposlitev: L. 1944 Poštna direkcija v Ljubljani. Učitelj na osnovnih šolah Vrh sv. Mihaela pri Gorici in Opčine pri Trstu (1946—1948), profesor na Slovenski nižji gimnaziji v Trstu (1948 do 1951), ročno delo v Chicagu in Los Angelesu (1951—1956). Poučeval na srednji šoli (High School) v San Diegu (1956—1957), študij na čikaški univerzi (1957—1961). Od leta 1961 naprej profesor asistent na univerzi v Toledo za rusko zgodovino in zgodovino Srednje Evrope in Balkana.

V zadnjem odstavku Novak ni povsem točen. Ni nam znano, da bi kakšni protikomunistični viri trdili, da se komunistična partija ni hotela priključiti Narodnemu svetu. Nasprotno! Iz protikomunističnih virov izhaja, da so stranke, ki so sestavljale Narodni svet, odklonile predlog, ki ga je na seji Narodnega sveta sporočil dr. Darko Černež, da bi želel prisotnovati sejam Narodnega sveta tudi Boris Kidrič kot predstavnik KP, ki je čakal na odgovor v neposredni bližini banske palače v gostilni pri Lovcu. Utemeljitev odklonitve je bila v bistvu taka, kot jo Novak pripisuje komunističnim virom. To verjetno zamenjuje Narodni svet s Slovensko zvezo, ki je nastala v letu 1942. Novak piše nadalje:

„10. aprila (1941) je bila proglašena neodvisna Hrvaška ter je bila tako Slovenija izolirana od ostale Jugoslavije. Marko Natlačen, predsednik Narodnega sveta, se je dva dni pozneje sestal v Celju z nemškim generalom Lantzom, ki je okupiral severno Slovenijo, da bi zahteval, da bi nemške čete zasledile vso Slovenijo in bi bilo tako preprečeno, da bi bila razdeljena. General Lantz je pojasnil, da nima avtoritete, da bi o tem odločal, dasi je obljubil, da bo obvestil nemško vladu o teh slovenskih željah. Toda Natlačeva misija je propadla. Isti dan je feldmaršal Wilhelm Keitel ukazal začasno razdelitev cele Jugoslavije.“

Tu je potrebno pojasniti: Delegacija, ki je šla v Celje na pobudo dr. Natlačena, ni šla zato, da bi „zahtevala“ da nemške čete zasledijo vso Slovenijo. Dr. Natlačen je le tedaj, ko je bila okupacija neizbežna, zastopal stališče, da bi bilo za Slovence manjše zlo, če bi bil le en okupator, ne pa da bi bila razdeljena med več okupatorjev. Težišče problema je videl v tem, da naj bi bil en sam okupator. Obrnil se je na Nemce, ker je bilo znano, da bodo o eventualni razdelitvi Slovenije odločali oni, ne Italijani.

Nato Novak nadaljuje:

„Po neuspelem sestanku z generalom Lantzom je Narodni svet sprejel italijanski predlog o ustanovitvi Ljubljanske province na južnem, italijanskem delu Slovenije. Provinca je bila formalno ustanovljena 3. maja 1941...“

Tudi tu je potreben popravek: italijanske okupacijske oblasti niso Narodni svet informirale o svojih načrtih z zasedenim delom Slovenije. Narodni svet ni nikdar sprejel italijanskega predloga o ustanovitvi Ljubljanske province, še manj da bi dal svoj pristanek za to. To je bil absolutno enostranski akt italijanske vlade. Narodni svet je tudi prenehal delovati, ko je nastopil svoje mesto v komisari Gazioli.

Novak nadalje pravilno ugotavlja, da je slovenska KP šele 27. aprila 1941 organizirala tkim. Antiimperialistično fronto, ki je bila pod njenim vodstvom sestavljena še iz levega krila jugoslovanske Narodne stranke (liberalcev), krščansko-socialistične stranke in skupine progresivnih razumnikov. Komunisti so se s temi skupinami povezali že pred nemškim napadom na Jugoslavijo v organizacijo Prijateljev Sovjetske zveze, ki je bila ustanovljena po jugoslovanski vzpostavitvi diplomatskih odnosov z Moskvo maja l. 1940.

Ob nemškem napadu na ZSSR je nato slovenska KP 22. junija 1941 predrugačila Antiimperialistični fronti ime v Osvobodilno fronto (OF). Sedaj šele

je partija proglasila, da ima namen boriti se proti okupatorju, dasi ji je šlo tako prej kakor odslej le za revolucijo za doseg oblasti.

Popisu nastanka Vaških straž in Legije smrti za obrambo pred komunisti ter slovenskih četnikov (1942) sledi opis nastanka Slovenske zveze kot podtalnega nadaljevanja Narodnega sveta, ustanovljenega leto prej. Novak piše, da je bila Slovenska zaveza sestavljena iz predstavnikov predvojnih političnih strank, kar pa ni povsem točno. Bila je zveza treh miselnih krogov slovenskega političnega življenja: katoliškega, liberalnega in levičarskega. Katoliški miselni krog sta v Zavezi zastopala dva predstavnika SLS in en predstavnik tkim. sredincev (prof. dr. Šolar), liberalnega dva predstavnika JNS in eden mlade JNS, levičarskega pa eden predstavnik socialistov in Slovenske pravde. Tretje mesto v levičarskem miselnem krogu je bilo prihranjeno za komuniste, če bi se hoteli vključiti v skupni odbor proti okupatorju. To pa so oni dosledno odklanjali.

Slovenska zaveza tako ni mogla biti nadaljevanje Narodnega sveta.

Ko piše o delovanju slovenske KP v Slovenskem primorju, kjer je imela pod Italijo svoj delokrog italijanska KP, Novak ugotavlja, da se je slovenska KP spustila na to področje verjetno na podlagi sklepov sporazuma iz leta 1934 med avstrijsko, italijansko in jugoslovansko KP v Moskvi pod predsedstvom tajnika Kominterne Dimitrova. Takrat so omenjene tri partije priznale slovenskemu narodu pravico do samoodločbe in svojo pomoč pri „njegovem boju za združitev slovenskega ozemlja, ki je bilo razdeljeno med Italijo, Avstrijo in Jugoslavijo.“ Kominterne je imela namreč namen ustvariti „neodvisno slovensko delavsko in kmečko republiko“, ki naj bi se pridružila kateri koli sosednji državi (Jugoslaviji, Italiji ali Avstriji), v kateri bi bil vzpostavljen komunistični režim.

Zanimiva je nato naslednja Novakova ugotovitev, ki dokazuje sodelovanje slovenske KP z italijansko KP:

„Važno je bilo tudi dejstvo, da Umberto Massola, alias Quinto, član centralnega komiteja italijanske KP, od leta 1940 naprej živel v Ljubljani kot gost slovenske KP. Po nemškem napadu na ZSSR junija 1941 je Massola-Quinto odšel v Italijo in postal začasni tajnik italijanske KP. Del prve denarne pomoči za njegovo delovanje v Italiji je prišel od slovenske KP. Poleg tega sta slovenska in jugoslovanska KP služili Massoli-Quintu za zvezo s Kominterno in ZSSR, najmanj do italijanskega premirja septembra 1943.“

Massola-Quinto je pred svojim odhodom v Italijo pristal na to, da je slovenska KP začela svojo kampanjo v slovenskem Primorju. V notranjosti Primorja je delovala samo slovenska KP, v obrežnih mestih pa obe, italijanska in slovenska. Ko je nato šlo med obema partijama za problem razmejitev med hodočima Italijo in Jugoslavijo, italijanska KP ni hotela prepustiti Trsta, Tržiča in istrskih obrežnih mest Jugoslaviji. Ob italijanskem premirju septembra 1943 sta si bili obe partiji še vedno v laseh.

V hrvaški Istri pa je ob italijanskem premirju septembra 1943 delovala samo hrvaška KP, medtem ko je italijanska KP mirovala in očitala hrvaški, da jo ženejo nacionalistični cilji.

Italijanske demokratske sile v Primorju pa se niso zagnale v odpor proti fašizmu, ker so menile, da je ta edina zaščita za ohranitev Istre Italiji. Na tej črti so se znašli tudi italijanski komunisti, ki jim je veljala Italija več, kakor pa marksistični internacionalizem.

V naslednjem poglavju, št. 4, v katerem piše o razdobju od italijanskega premirja septembra 1943 do konca vojne, maja 1945, je (Novak dal naslov: Jadransko Primorje: nemška okupacija in kolaboracionisti.

Tu popisuje nastanek domobranstva v Ljubljanski pokrajini in nastavitve generala Leona Rupnika za predsednika Ljubljanske pokrajine, „direktno odgovornega vrhovnemu komisarju dr. Friedrichu Rainerju.“

Novak dobesedno piše:

„Medtem so Ljubljano, ki je bila manj kot miljo oddaljena od italijansko-nemške meje iz leta 1941, okupirali Nemci, ki so hoteli s svojimi četami na-

(Nad. na 4. str.)

IZ MENDOZE

SLOVENCİ NA MEDNARODNI VINSKI RAZSTAVI

V marcu smo imeli v Mendozi XIII. mednarodni kongres vinogradništva in istočasno mednarodno vinogradniško razstavo UVEXPO, ki je v svoje razstavišče zajela obsežen prostor vzhodno od vladne palače in pa ves park pred njo.

In na trati, pred visokimi in košatimi drevesi je bila razstavljena orjaška kad, s katero smo se tokrat Slovenci postavili pred širšim svetom. Izdelalo jo je namreč mendoško sodarsko podjetje Peter Bajda in sinovi. In ob koncu razstave je posebna komisija izbrala najboljšo razstavno stojnico ter v kategoriji C (stojnice na prostem) prisodila prvo nagrado naši slovenski

njeni razstavi deležen velikega javnega priznanja s prvo nagrado: Bajdovi sodarji so na mednarodno pozorišče postavili — največjo kad na svetu; in to v strokovnjaško popolni ter po zunanosti okusno dovršeni obliki!

Menda mi g. Peter ne bo zameril, če se „pohvalim“, da sem pred 20 leti „botroval“ njegovim prvim sodarskim izdelkom tu v Mendozi, ko sem ga kot tolmač in „mešetar“ spremljal tja na avenijo Las Heras v trgovino Casa Silva, natrpano z najrazličnejšo robo „Recuerdo de Mendoza“. Tja sem tudi sam z ženo nosil njena ročna dela ter albume s platnenimi platnicami in njenimi uvezanimi okraski. G. Peter je namreč

Pomudimo se zdaj še na kratko pri naši novi, nagradjeni kadi, ki ima sloves edinstvenega primera na svetu! Menda je pred 60 leti bila v Franciji podobna kad, ki pa je bila enostavnejša; kajti imela je obliko cilindra, se pravi spodaj in zgoraj z istim obsegom. Ta pa je stožčasta ter izbočena in zahteva povsem drugo tehniko v izdelavi, v pripravi posameznih dog.

Izdelana je iz lesa viraró, ki vsebuje manj tanina kot hrast in je bolj porozen ter za milimetrsko preciznost bolj prožen. Posebnost v zgradbi je v tem, da ima dna iz plohov, razstavljanih iz sredine v radialni obliki, kar je tudi edinstveni primer v svetu. Debelina lesa je 9 cm; dog ima 137; oba dna sta iz 156 kosov; obroček je 17 v skupni dolžini 476 m; največji premer je 8,65 m; višina pa meri 6,20 m. Jekleni obroči sami tehtajo 3.500 kg, vsa kad pa 25.000 kg, drži pa kad 320.000 litrov.

Vzemimo za primer, da bi se odločil, da ga popijem en liter na dan, pa bi se kot pošten kristjan v postu zdržal, torej bi ga popravil 320 litrov na leto: potreboval bi „samo“ tisoč let življenja... Ali pa, da bi se zbrala družina desetih vinskih bratcev — pod istimi pogoji: kar za 100 let bi ga imeli; vprašanje je samo, v katerem letu življenja bi bili za začetek te „tekoče“ naloge sposobni!

Kad je od 10. januarja pa do 18. februarja delalo 12 ljudi.

Na razstavi je kad imela v svoji notranjosti dva visoka soda — tudi delo g. Bajde st. — z lepimi reliefi na pročelju in pa obsežna razstava vinarke propagande. Seveda: dolge vrste obiskovalcev, ki so ves čas razstave izpričevale svojo potrpežljivost pred kadjo in čakale na vstop, so se pa poleg drugega zanimali tudi za ružno kapljico, ki je iz obeh sodov v notranjosti kadi pritekala „a canilla libre...“

O gigantski kadi so se razpisovali vsi mendoški in drugi vodilni argentinski časopisi.

Tako so poleg naših velikih kulturnih in znanstvenih delavcev uveljavljajo v zdomstvu tudi naši obrtniški strokovnjaki — „tujina se diči z deli njihovih rok.“

(Župančič)

A vendar: mi smo ponosni in svet ve, da so sinovi slovenskega naroda.

G. Petru Bajdi z njegovimi sinovi v krogu družine in 22 vnukov iskreno čestitamo.

B. Bajuk

„Klan“ Bajda — s štirimi sinovi in nekaterimi vnuki.

kadi, ki je medtem prešla v last podjetja „Sidra La Victoria, S. A.“ v Cipolletti, Río Negro.

Z velikim zadoščenjem in ponosom kliče mo g. Bajdi in njegovim sinovom naše iskrene čestitke!

Ko je pokojni škof Gregorij prvič prišel na obisk v Argentino, nam je z vso resnostjo polagal na srce pomembne besede: „Božja Previdnosti nas je postavila med tuje narode, da med njimi pokažemo lik poštenega, vernega Slovenca, da bo tako svet po nas spoznal in sodil slovenski narod. Imamo pa še eno nalogo v emigraciji, da si postavimo s pridnim delom trden gospodarski temelj, pa najsi nam je Bog določil kakršno koli bodočnost in kjer koli.“

In če se danes oziramo nazaj na tista prva, s tolikšnimi preizkušnjami, odpovedmi in žrtvami natrpana leta našega zdomstva, lahko z župančičem priznamo: „Videl moža sem v borbi za trdi kruh...“

Ob ponovnih priložnostih smo že bili mendoški Slovenci deležni poleg priznanja naše velike verske in kulturne višine ter delavnosti tudi pohvale tukajšnjih svetnih in cerkvenih osebnosti, da smo zgled emigrantov, ki smo si iz največje revščine ob prihodu — in to mnogi ob družinah s kopici malih otrok — znali ustvariti znosne in celo ugodne gospodarske pogoje s poštenim delom lastnih rok. In en tak primer je bil tudi prav na ometakrat začel z malimi ličnimi sodčki, ki jih je obil z bleščeče rumenimi kovinastimi obroči in jim pročelje lepo

izrezljal: „Recuerdo de Mendoza“ — ob lastnih trpkih mislih na svojo ljubljeno domovino...

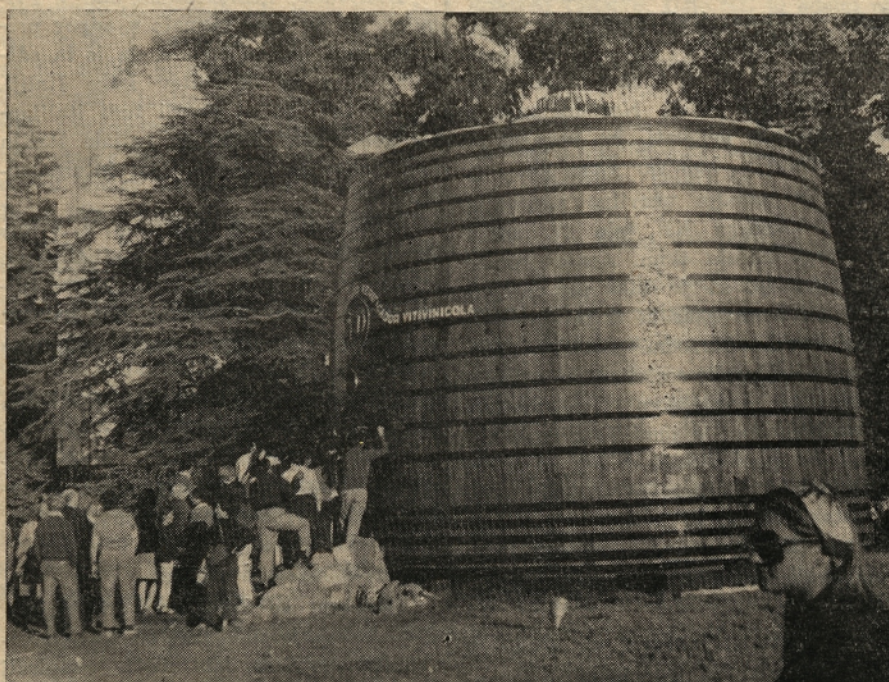
Prav gotovo pa tistikrat ob tistih malih sodčkih ni mislil, da bo po dvasetih letih s svojim obrtniškim izdelkom postal — „campeon“! Pa se je le tako zgodilo!

Povprašal sem sina Pavleta, kdo jima je dal to misel. In mi je razložil, da so se odločili, da se skoro tudi morajo na nek način oddolžiti Argentinu ob taki priložnosti, kot je bila ta mednarodna vinarska razstava, ko jim je kot nova domovina dala možnost za uspešen razmah v njihovem obrtniškem podjetju.

G. Peter st. je svojo poklicno sodarsko sposobnost in spretnost prinesel že iz domovine, kjer se je strokovno izučil pri g. Strniši in delal med drugimi tudi za Centralno vinarno in za firmo Bolaffio.

Prav po pregovoru, da iz malega raste veliko, se je v Mendozi l. 1952 povzpelo do večjega lastnega sodarskega podjetja, v katerem danes sodelujejo že štirje sinovi. Podjetje je na svojih večjih delih (gigantskih sodih in kadeh) poznano v več kot 85 argentinskih bodegah. Iz njihovih delavnic so že šli izdelani ali popravljani sodi in kadi s kapaciteto od 15 do 70 tisoč litrov. In samo za Sidra La Victoria v Cipolletti, Río Negro, so napravili 18 kadi, vsako po 200.000 litrov.

Zanimivo je tudi, da vsa ta dela izvršujejo z mnogimi stroji, ki jih kot tovarniških izdelkov ni najti, ampak so zamisel in delo sina g. Petra ml.

Vrste „žejnih“ posetnikov med razstavo.

Trst, 1941–1954

(Nad. s 3 str.)

prej proti Trstu in dalje proti južni Italiji. Ljubljanski župan je bil takrat bivši jugoslovanski general Leon Rupnik, ki je bil častnik avstrijske vojske pred prvo svetovno vojno. Vzpostavil je prve stike z novo prišliimi Nemci in je, po pogajanjih, pristal na kolaboracijo. V zameno so ga postavili za predsednika Ljubljanske province. Obojim, Nemcem in generalu Rupniku, je šlo za uničenje partizanske sile. Z nemškim pristankom in pod njihovim nadzorstvom je general Rupnik sestavil iz ostankov Vaških straž, četnikov in novih prostovoljcev novo vojaško silo imenovano domobranci.

Ta svoj kratek opis nastanka domobranstva, ki mu daje pečat popolne nemške odvisnosti, Novak skuša omiliti v naslednjem odstavku, kjer piše: „Ironično, medtem ko so kolaborirali z Nemci, so bili domobranci v svojih čustvih pro-britanski in pro-ameriški. Preganjajoče komuniste so bili trdno prepričani, da delajo dragocene usluge zahodnim zaveznikom. Po mišljenju domobrancev bo zavezništvo med ZSSR in zahodnimi zavezniki razpadlo po porazu njihovega skupnega sovražnika, Nemcev, ker je bilo nevarno zavezništvo med demokratičnimi silami in komunisti slučajno zvarjeno po nemškem napadu na Rusijo in ne rezultat prostovoljne akcije obeh strani. Domobranci so podpirali kraljevo jugoslovansko v Londonu so bili prepričani, da oboje, kraljeva jugoslovanska in britanska vlada na tistem pristajata na njihov boj proti komunizmu, bodočemu sovražniku vseh. Dogodki v Grčiji so jim utrjevali to mnenje.“

V tem poglavju, v katerem je popisano domobransko in drugih protikomunističnih sil nastopanje proti partizanom, je Novak označil te protikomunistične sile že v naslovu za kolaboracioniste. Naslednjemu poglavju, ki obsega isto razdobje med italijanskim premirjem, septembra 1943 do konca vojne maja 1945 in v katerem govori pretežno o delovanju Titovih partizanov predvsem na političnem področju (stiki z Angleži, Rusi itd.), pa je Novak dal naslov: Odpor proti nemški okupaciji. Menimo, da ta oznaka v naslovih poglavij ni zgodovinsko točna, oziroma je za protikomunistične sile krivična, ker Novak tudi v poglavju: Odpor proti nemški okupaciji, poroča npr. o partizansko-nemškem sporazumu o nenapadanju, ko piše:

„Ob koncu junija 1944, npr. so nemške čete obkolile skupino partizanov — štiri do pet tisoč mož — v dolini Bača, od koder zaradi visokih gora niso mogli pobegniti. Redke izhode so Nemci močno zastražili. V tem brezupnem položaju so partizani sklenili sporazum z nemškim poveljstvom za jadransko Primorje. Partizani so jim obljubili, da

ne bodo napadali železniških zvez med Trstom in zaledjem, Nemci pa so jim v zameno obljubili, da ne bodo vdrali na ozemlje, ki ga kontrolirajo partizani.“

Toda ta in podobne partizanske sporazume z nacisti, ki predstavljajo tipično kolaboracijo, Novak označuje za „trike“, ko dobesedno piše: „Partizani so preživeli, ker so se posluževali vseh mogočih trikov“ in nato popiše zgoraj omenjeni sporazum.

Sledijo poglavja o diplomatskih bojih med Italijo in Jugoslavijo pri zaveznikih za Primorje, osvoboditev Trsta, štiridesetdnevna partizanska zasedba Trsta, ustanovitev Svobodnega tržaškega ozemlja, problemi cone A in B in razvoj dogodkov, ki so končno pripeljali do sedanje razmejitev med Italijo in Jugoslavijo. Tu je zbrano ogromno zgodovinskega materiala, pregledno obdelanega, da je mogoče vsakomur, ki ga stvar zanima z lahko sestavitvi podoben izčrpen pregled, kakor je to storilo npr. uredništvo Svobodne Slovenije lanske leto ob priliki izbruh tržaškega problema med Italijo in Jugoslavijo, ko je Tito odpovedal obisk v Rimu.

Novak je svoje zgodovinsko delo opremil s štirimi jasnimi in natančnimi zemljevidi, ki mu jih je posebej za to napravil univ. prof. dr. Jože Velikonja, posamezna poglavja pa so opremljena še z desetimi tabelami o stanju šolstva v Primorju, o rezultatih različnih volitev na tem področju in o gibanju števila učencev v slovenskih in italijanskih šolah cone A od 1945 do 1955.

Sledi obširno bibliografsko kazalo, iz katerega je razvidno, da se je Novak posluževal tudi Zbornikov Svobodne Slovenije, Vestnika in drugih zdomskih virov, ter stvarno kazalo.

Razen nekaterih redkih ne povsem točnih ali premalo podrobnih podatkov o dogodkih, ki imajo velik zgodovinski pomen za razumevanje nadaljnjega razvoja v medvojnih letih na našem ozemlju ter nesrečne, če že ne celo krivične oznake domobranstva kot takega in partizanstva v naslovih 4. in 5. poglavja (kolaboracionisti eni, odporniki proti okupatorju drugi), je Novakovo delo za zgodovinarja, ki se hoče dobro poučiti o tem vedno kritičnem področju Srednje Evrope, ki je slovensko Primorje in za njim vsa Slovenija, izredne važnosti.

Bogdanu C. Novaku gre zasluga, da imamo Slovenci v zdomstvu in doma tako obsežno knjigo, v kateri je zbrana gora gradiva o razvoju predvsem političnih in vojaških dogodkov na prostoru, ki še naprej ostaja sporna točka med romanskim in slovanskim svetom, ne glede na ideološki značaj režimov, ki vladajo v Italiji in Sloveniji odn. Jugoslaviji.

Bogdan Novak je knjigo posvetil svoji ženi Mariji.

PF

KRALJEVA „KMEČKA SVATBA“
IZGUBLJENA?

V Kostanjevici na Krki imajo umetniško galerijo, ki pripravlja večkrat razne razstave. Predstavnik Galerije Lado Smrekar je v „Delu“ z dne 28. marca objavil dopis o raznih nevesočnostih, ki jih je Galerija v zadnjem času doživela zaradi malomarnega poslovanja železnice:

„Večkrat pošiljamo ali prejemamo kak tovor po železnici, čeprav živimo v podgorju v Kostanjevici na Krki in dokaj stran od železnice. Pri tem smo doživeli že nekaj tako dramatičnih situacij, da ne moremo mimo njih, ker se ponavljajo.

Ko smo lani pripravljali razstavo „Naivni kiparji Jugoslavije“, smo vključili med razstavljalce tudi madeonskega umetnika Slavkovskega. Moderna galerija iz Skopja nam je poslala pet skulptur (žal po železnici), ki so prišle šele tri tedne po otvoritvi. Drugi primer: Srbski umetnik Filipović je poslal skulpturo za našo galerijo 7. marca 1971. Potovala je štirinajst dni. Vsekakor višek pa pomeni „ekspresno“ potovanje Kraljeve slike „Kmetška svatba“, ki sodi v sam vrh del naših slikarjev. Posodila nam jo je Moderna galerija iz Beograda. Sliko smo ob avtorjevi navzočnosti temeljito pripravili za transport 25. februarja in jo istega dne oddali na postaji v Krškem z ekspresnim tovornim listom št. 120. Do danes, 25. marca, te ekspresne pošiljke še ni na naslovu in kar je najbolj zagonetno — na železnici sploh ne vedo, kje je.“

Notranjščina z obema sodoma in razstavo. Lepo se vidi radialno sestavljeno dno.

DARUJTE KRI

Zveza slovenskih mater in žena pripravlja seznam darovalcev krvi za nujne primere potrebnih. Računajoč na Vašo pripravljenost prosí za prijave na telefonske številke: 60-0643, 99-7873 in 69-9503. V pojasnilo slede zdravniški pogoji za krvodajalce.

KDO MORE DATI KRI?

Vsakdo od 18. do 55. leta.

RAZEN ČE JE IMEL:

1. v zadnjem tednu: prehlad, izdrtje zoba ali cepljenje.

2. V zadnjem mesecu: lažjo operacijo, injekcijo proti tetanusu, cepljenje proti kozam ali rumeni mrzlici.

3. V zadnjih treh mesecih: dajatev krvi, izgubo teže (4, 5 kg ali več).

4. V zadnjih 6. mesecih: težjo operacijo, transfuzijo krvi, osebni stik z zlateničnim bolnikom.

5. V zadnjem letu: nosečnost, cepljenje proti steklini, osebni stik z jetičnim bolnikom.

6. Od rojstva: slabokrvnost, zlatenico, močvirsko mrzlico, sifilis, jetiko, vročino neznanega izvora, brucelo, močne krvavitve, onesveščanje, angino pectoris, druge srčne motnje, sladkorno bolezen z inzulinskim zdravljenjem ali Chagasovo bolezen.

Že vnaprej iskrena hvala.

Zveza slovenskih mater in žena

16. Slovenski dan

Slovenski dan je že tradicionalna prireditev društva Zedinjena Slovenija, vsako leto na Belo nedeljo. Vreme je bilo kot nalašč za to slavnost. Že v zgodnjih dopoldanskih urah so se pričeli zbirati rojaki na Pristavi. Tiste, ki bolj poredko prihajajo v slovensko družbo, pa ne zamude nobenega Slovenskega dne, je veselo presenetila nova gradnja na Pristavi. Velika železobetonska struktura — bodoči Slovenski dom — bi v slučaju slabega vremena nudila zavetje.

Vsak Slovenski dan se pričinja dopoldne s sv. mašo. Daroval jo je delegat msgr. Anton Orehar ob izredno veliki udeležbi rojakov.

IZ PRIDIGE MSGR. OREHARJA

Temeljnost v delu nam bo ohranila slovensko življenje v tujini. Temelji na dveh pogojih: na globokem verskem življenju in močni medsebojni zvezi.

Nobeden od organizmov, ki jih imamo, ni brisal iz svojega programa krščanske misli. Za njo pa ni zadosti, da jo imamo zapisano v naših programih, temveč jo moramo ohraniti in vedno bolj poglobiti v našem življenju vsakega dne. Zori ta poglobitev v prepričanju, da nas ni zapustil Bog, čeprav je po našem prepričanju pred leti zahteval od nas veliko žrtve, da smo morali zapustiti domovino in tej prvi pridružuje vsak dan nove do današnjega dne. Je to skrivnost božje odločitve, zakaj je tako z nami naredil. Do kraja je ne moremo razumeti, ampak verovati in kot verni ljudje sprejeti.

Prav tako nas ni zapustila Cerkev, ki se ne sramuje v našem slovenskem dogajanju, da nam je pred leti odpirala oči takrat in danes enako nevarnega brezbožnega komunizma. Tudi Cerkev z vsem, kar jo sestavlja, s hierarhijo od papeža preko škofov in duhovnikov ter do vseh vernikov, bomo razumeli, če bomo verovali, da je tudi ona skrivnost. Skrivnost v svojem učenju, življenju in odločevanju. Tega zadnjega najmanj včasih razumemo. Ne moremo pa v njem nikjer odkriti niti sledu nasveta, najmanj zapovedi, da moramo spremeniti mnenje o resnici, za katero smo žrtvovali domovino in vsa leta trpljenja. Nobeden od predstavnikov Cerkve nam ne govori ali naroča, da moramo svoje življenje in delovanje odkloniti od resnice, tudi od te. Skrbeti moramo mi, da ne zapustimo niti v najmanjšem Cerkve in spoštujemo ter branimo nje avtoriteto, čeprav se tudi danes dogaja, kar je bilo na veliki četrtki, ko je hotel Jezus Petru umiti noge, pa je ta zarasel pred njim: „Ne boš mi nog umival, vekomaj ne.“ — Odgovoril mu je Jezus: „Kar jaz delam, ti zdaj ne veš, a spoznal boš pozneje.“ Pazimo, da se nam ne zdrobi tako močna opora avtoritete Cerkve. Spomnimo se, kakšno nesrečo nam je prineslo razpravljanje pred 40 leti, ali smo dolžni sprejeti okrožnico pija XI. Quadragesimo anno. Cerkev je ostala ista po avtoriteti tudi danes, v njej živi, uči, in dela Kristus. On ohranja Cerkev in po Njem ona živi. Kristus nadaljuje svoje življenje Cerkve v papežu, škofih.

Popoldanski del prireditve se je pričel z dviganjem zastav, spremljanih s igranjem argentinske in slovenske himne. Številni udeleženci so bili nato pri kosilu pri mizah na vrtnih prostorih. Večji del rojakov pa je kot po navadi prišel popoldne. V imenu ZS je vse navzoče pozdravil kulturni referent arh. Jure Vombegar, v prvi vrsti novega predsednika NO za Slovenijo, g. Milosa Stareta, delegata msgr. Antona Oreharja, predsednika Slovenskih domov in organizacij, ki so sodelovale pri prireditvi. Opozoril je na akcijo za vpis novih članov ZS. V ta namen so bile vsem navzočim razdeljene pristopnice, kjer je posebej razložen namen tega osrednjega društva. Tudi je priporočil rojakom, da po možnosti podprejo gradnjo Doma na Pristavi, katerega skelet imajo pred očmi, saj je v dobro vsem Slovincem.

Za tem je spregovoril predsednik ZS,

G. BOŽO STARIHA

Moja prva dolžnost je, da se Vam vsem ki ste se udeležili današnjega slovenskega dneva, iskreno zahvalim. Praznujemo 16. slovenski dan. To je naša največja slovenska tradicionalna prireditev. Osrednja misel današnjega dneva je — Slovenstvo. Je to križ naše zdajske skupine, ki kljub vsemu hoče ostati zvesta slovenski ideji.

Mi smo sinovi naroda, ki se neprestano bori za svoj obstanek. Vsa naša zgodovina ne pozna premirja v tej enakih borbi. Mogoče je v današnjem civiliziranem dvajsetem stoletju borba za obstanek hujša, kot kdaj koli prej.

Komunistični režim doma izpodkopa naše narodne korenine. Dnevno lahko beremo, da stotine naših mladih fantov in deklet odhaja na delo v tuji svet. V deset tisoče gre njihovo število. Režim, ki je obljubljal blagostanje, več ni v stanju zaposliti naših ljudi. Posledica zmaterializiranega življenja pa je, da se naš narodni prirastek manjša iz leta v leto. Pojavljajo se glasovi, ki postavljajo časovne termine našemu narodu.

Mi zdamski Slovenci nikakor ne moremo ravnodušno mimo teh perečih dogodkov, ki tako globoko zadevajo našo narodno bit. Prepričan sem, da je poslanstvo Slovencev v Argentini bistvenega pomena. Gotovo smo dejavno najmočnejša izmed vseh slovenskih skupin. Na nas leži težka odgovornost vodilnega mesta. Smo srčika slovenske politične emigracije. Naša številna majhnost nas ne sme pri tem strašiti.

Kljub vsem težavam, ki nas obdajajo Slovenci v Argentini lahko veliko naredimo za ohranitev slovenske ideje v svetu. Slovenska kri, v bodoče več ne more bogatiti narodov, ki so številno močnejši. Vsak izmed nas je danes krvavo potreben. V tej uri stiske je narodna brezbriznost in nezavednost izdajstvo nad lastnim narodom.

Vsaka emigracija ima svoje poslanstvo v narodnem oziru in naša dolžnost je popolnoma jasna. Ne smemo kloniti okolju, ki z vsemi sredstvi dela na naši asimilaciji. Imamo vse možnosti, da ta proces zavremo in da istočasno obogatimo naše narodno in kulturno življenje. Smo lojalni in zvesti državljanji naše nove domovine. Slovenski trud in pridnost sta že rodila bogate sadove, a mi narodno ne moremo odmeti. Kot sem že preje poudaril, v tej uri narodne največje stiske nas naš narod najbolj potrebuje. Kri ni voda in slovenski jezik je zaklad, ki nam ga je dal Bog in ki bo nekoč zahteval odgovor zanj. Prepričani smo lahko, da biti in ostati Slovenec je edino, kar je najbolj vredno slovenskega emigranta. Smo Slovenci in smo politični emigranti.

Ko smo pred 25 leti zapuščali domovino, smo to storili iz prepričanja, da smo se borili za resnico in pravico. Svobodni svet, ki nam je takrat dal svojo zatočišče in nas sprejel, nas ni razumel. Skoraj bi se upal trditi, da nas ni hotel razumeti. Vsa naša emigrantska zgodovina je polna tega nerazumevanja. Doživljali smo ponižanja in letos mogoče največje. In to od tam, od koder smo ga najmanj pričakovali. Danes, ko doma pišejo in govorijo, da je politična emigracija zgubila svoj smisel in da je njen obstoj vprašanje časa, mi lahko tukaj zavestno in trezno poudarimo z isto zrelo odločnostjo kot smo to storili pred 25. leti! Borili smo se za resnico in pravico, verujemo v resnico in pravico in upamo v končno zmago resnice in pravice. Če je kri mučenec seme novih kristjanov, je toliko po nedolžnem prelite slovenske krvi porok, da boljše bodočnost našega naroda. Mi trdimo, da je vetrinjska tragedija vrhunec trpljenja slovenskega naroda, a se zavedamo, da z njo ni zaključeno naše življenje.

Zahvala Rožmanovega zavoda v Argentini

Večkrat s ponosom mislim na to, da sem Slovenec. Tak ponos in kar razigrano zadovoljstvo nas navdajata v tem zavodu sedaj ob koncu nabirke za tlakovanje naših cest, kar nas je spravljalo v nemajhne skrbi. Pa takega ljudstva ni, kot smo Slovenci zunaj v velikem svetu. Kot ena družina, ob nevidni navzočnosti našega ustanovitelja in pokrovitelja pok. škofa Rožmana, je vzela našo gospodarsko preizkušnjo v svoje roke vsa naša skupnost in v nekaj kratkih mesecih je bila zadeva rešena, preko vsega pričakovanja ugodno.

Pričakujemo še nekaterih že obljubljenih podpor in vsakega daru v ta namen bomo veseli in je čas zanj še vse to leto, a v glavnem je nabirka končana. Tlakovanje se bo izvršilo kmalu prihodnje mesece.

Ne vemo, kako bi se vam zahvalili za tako izredno razumevanje in naklonjenost. Mnogim smo se oglašili pismeno, a vsem ni mogoče, tudi zato ne, ker bi težko bilo dobiti točne naslove. Najrajši bi s svojo zahvalo stopili osebno pred vsakega od vas. A storimo, kar moremo: za dobrotnike se tu veliko moli, ob tej priložnosti še posebej, in se darujejo posebne sv. maše in se še bodo druge po namenu vseh, ki ste nam pomagali. Tako se čutimo in najtesnejši duhovni povezanosti z vami.

Posebej se zahvalimo našim dušnim pastirjem, ki so nas tako naklonjeno podprli, in plemenitim poverjenikom nabiralcem darov, ki ste s toliko požrtvovalnostjo sprajeli in tako uspešno izvršili to nelahko nalogo.

Nam v zavodu ste dali lep nauk: Kakor ste vi za to ustanovo storili svoje v tako odlični meri, tudi mi na tem mestu moramo storiti vse, da bo ustanova prinašala naši skupnosti po zamisli ustanovitelja čim večjo korist.

V duhu stopamo pred vsakega od vas in s krepljivimi stiskami roke želimo kot vedno: Hvala ti, dragi brat, draga sestra, in Bog ti povrni storitvo!

DR. FRANC GNIDOVEC,
t. č. rektor zavoda

Vsak teden ena

PRIHOD SLOVENCEV

Alojz Gradnik

Od gora karpatskih vro krđela...
Kakor reka silna in deroča
poplavlja so že vsa cvetoča
polja, sela, trge, mesta bela.

Padla je Celea v kup pepela,
ali vojska vseunitčujoča
šele tam ustavi se, kjer Soča
v Salicenum ovinek dela.

V prah poklekne in odpaše meče
in na žrtvenike zlatoruna
jagnjeta položi v čast Peruna.

„To bo meja,“ vojskovodja reče.
In na Brda onostran pokaže:
„Tam naj bodo naše zadnje straže!“

Pred dvajsetimi leti
v "Svobodni Sloveniji"

19. aprila 1951. — št. 16.
NOVICE IZ SLOVENIJE

Ameriška pomoč še malo pozna. Ker je bila reklama o pomoči velika, so ljudje pričakovali, da bo vsak nekaj dobil. Ker pa je bila Slovenija od suše menda najmanj prizadeta in ker kmetje že prej niso imeli živinskih kart, se ameriška pomoč na kmetih sploh ne pozna. Tistih 60 dkg neočiščenega sladkorja, ki so ga dobili otroci pod deset let starosti, je napravilo več razburjenja kot koristi... Jezijo se na Amerikance, češ da podpirajo Tita in njegov režim, ne pa ljudstva. Iz Tolmina je nekdo pisal: „Amerikanci naj vzamejo, kar so nam dali (Tita in njegov režim) in vrnejo, kar so nam vzeli (svobodo), pa ne bomo nikoli rabili njihove pomoči“.

silje in da se ta tragedija še vedno ponavlja ob vsaki prerani smrti našega rojaka v tujini. Zato trdimo, da bo prišel dan, ko si bo naš narod na svoji zemlji sam koval svojo usodo, ko ne bo več rdečega madeža na naši slovenski zastavi, ampak bo ista plapolala svobodna in čista, kot tukaj na naši Pristavi.

Naj nas ti dogodki stregnijo. Zapreke niso ovire do končne zmage. Mi smo še vedno slovenska ideološka emigracija. Imamo jasno začrtano naše poslanstvo, s pravicami in dolžnostmi. Še vedno predstavljamo živ protest proti komunizmu ter smo in hočemo ostati zavedni Slovenci.

V kulturnem delu proslave je zborček Slovenskih mladenk s Pristave, ki ga vodi ga. Anka Gaser, zapel štiri narodne: Kje so moje rožice, Vandrove je privandral, Ogljar in škrjanček poje. Po vsaki pesmi so bile navdušeno nagrajene s ploskanjem. Nato pa je folklorna skupina šestnajstih deklet in fantov iz Našega doma v San Justo zaplesala dva slikovita narodna plesa. Škoda le, da je bilo tako kratko. Vse priznanje novi folklorni skupini! Vsak slovenski dom naj bi gojil tako skupino. To zelo vleče in povezuje slovensko mladino.

S tem je bil končan kulturni spored. Rojaki so izrabili lepo sončno popoldne, da se kaj pomenijo in pozdravijo, saj se mnogi vidijo le enkrat na tej vse-slovenski prireditvi.

Prizadevajmo si, da bi Slovenski dnevi nikdar ne prenehali.

Slovenija

LJUBLJANA. — V Arkadah, razstavišču Narodnega muzeja, so 25. marca odprli razstavo „Orožje in bojna oprema od naselitve Slovencev do konca 17. stoletja“. Razstavljenih je bilo 266, za to razstavo posebej restavriranih primerkov, večinoma iz Narodnega muzeja, le nekaj je bilo primerkov iz zbirke Celjskega muzeja in Arheološkega muzeja iz Zagreba. Razstavo v počastitev 150-letnice Narodnega muzeja je pripravil kustos Ferdinand Tancig, ki je tudi avtor študije objavljene v katalogu razstavljenih predmetov.

CELJE — V Slovenskem ljudskem gledališču so 26. marca 1971 postavili na oder „Zamenjavo“, delo slovitega francoskega pesnika Paula Claudela. Celjsko gledališče je že čez nekaj dni gostovalo z isto igro na odru ljubljanske Drame.

KOPER — Slovita koperska pretorska palača je v nevarnosti in samo rahel premik tal jo utesne zrušiti. Prej je bilo v pretorski palači več uradov, pa so se pred časom izselili, ker je bilo bivanje v palači že prenevarno. Istočasno so zaprosili za obnovo palače. Prosilili so tudi za pomoč strokovnjake iz Benetk, ki so lani oktobra in letos januarja opravili dva ogleda. Ugotovili so, da je stanje čudovitega spomenika kritično, vendar primerno za obnovo. Pred leti so že imeli 220 milijonov dinarjev za obnovo iz republiških sredstev, pa so denar porabili za gradnjo nebotičnika...

ŠOŠTANJ — V Šoštanju gradijo največjo termoelektrarno v državi, ki bo pričela obratovati predvidoma v letošnjem novembru; investicijski stroški bodo znašali približno 500 milijonov dinarjev. Vendar pa šoštanjce razburja polj kot upravičenost ali neupravičenost podrazitve elektrike predvsem „podkrepitev“ upravičenosti: šoštanjska TE v istem času opremlja z dragim, posebej naročenim pohištvo v slogu Ludvika XIV. svoj „reprezentančni lokal“, nekdanjo Vošnjakovo vilo „Široko“.

NOVO MESTO — V novomeški občini je še 40 mlinarjev, od tega je šestnajst mletje žita le postranski poklic. Število mlinarjev stalno upada, samo lani je obrt odjavilo 11 mlinarjev, na novo pa jo je prijavil le eden, predlanskim pa je bilo osem obrtnih dovoljenj odjavljenih. V najbližji okolici Novega mesta dela edino še šinetov mlin, a tudi štine pravi, da ne bo več dolgo zdržal zaradi prehudih davkov. Vsi mlini v občini so v zasebnih rokah; knjige vodi le en mlinar, ker ima več kot 15.000 din letnega dohodka, ostali plačujejo davke po pavšalni letni osnovi.

LJUBLJANA — V Narodni galeriji so odprli retrospektivno razstavo slikarja Mihaela Stroja v spomin na stoletnico slikarjeve smrti (1809–1871). Na razstavi je poleg religioznih, krajskih, zgodovinskih žanrskih slik več dosedaj neznanih portretov, ki jih je naslikal Stroj. Ta slikar je poleg Jožefa Tomina in Matevža Langusa tipični predstavnik slikarske umetnosti iz prve polovice 19. stoletja. Z mnogimi

portreti slovenskih in hrvaških kulturnih in političnih osebnosti je zapustil zanimiv dokument o naši preteklosti

LJUBLJANA. — V „Obvestilih“ št. 2 biroja gradbeništva Slovenije so zapisali, da je fluktuacija osebja v gradbeništvu zelo visoka. Mnogi delavci odhajajo iz gradbeniških podjetij v druge panoge ali pa v tujino. Pišejo, da je ponekod ta fluktuacija dosegla kar — sto odstotkov!

LJUBLJANA — Po uradnih podatkih je bilo konec lanskega leta v Ljubljani 23.752 stanovanj premalo. Leta 1961 so imeli „samo“ 20.183 stanovanj premalo, kar pomeni, da se je primanjkljaj povečal za 3569 stanovanj ali za 17,7 odstotkov. Če bi hoteli primanjkljaj odpraviti, bi morali z vso paro graditi osem let, da bi odpravili sedanjí primanjkljaj. Rekord gradnje stanovanj je 1967 s 3081 stanovanji. Seveda je to nerealnost, kajti smešno je misliti, da v bodočih osmih letih ne bi bilo nobenega novega kandidata za stanovanje.

VELENJE. — Velenjski rudnik lignita je sklenil pogodbo o prodaji lignita z avstrijsko termoelektrarno v št. Andražu. Če bo lignit ustrežal, bodo sklenili petletno pogodbo o dobavi 1,5 milijona ton. Že sedaj pa nastajajo skrbi, kako bo z dobavo. Železnico od Velenja do Dravograda so namreč uklinili, misliljska cesta pa ne bo prenesla takega prometa s težkimi tovornjaki. Dnevno bi morali odposlati 80 vagonov v št. Andraž. Sedaj že začnajo z iskanjem krivca, ki je preuranjeno in brez poznavanja gospodarskih gibanj demontiral železnico. Eni pravijo, da je treba ponovno urediti železnico, drugi pa so za takojšnjo gradnjo nove ceste po demontirani železniški progi.

UMRLI SO OD 24. 3. DO 28. 3. 1971

LJUBLJANA. — Ana Fila r. Zalaznik; Marija Bergles r. Peterle; Alojz Zajc, uslužbenec; Amalija Istinič r. Jeršinovec, 75; ing. Milan Hlebec, prof. TEŠ; Milan Longer, šahovski mojster; ing. Rudi Lavrič; Ana Popit r. Cankar, up. Tobačne tovarne, 89; Ivanka Tomšič r. Tomšič, b. trgovka; Miroslav Luštek; Ivan Šiška; Edvard Križmar, računovodja v pok.; Helena Cerar r. Bizjak, 83; Josip Rijavec, prevajalec; Antonija Velkavrh r. Pezdur, 82; Ivanka Hočev, upok., 85.

MARIBOR — Ivan Pus, posestnik, 89; Ana Bencer, upok, 91; Maks Keefrie, električar; Valentin Slatek, 75, upok.; Franc Fridau, upok., 87; Franjo Vetrnik, 67; Norbert Rebernik, delavec, 41.

DRUGI KRAJI: Zdenka Kalan, Jesenice; Marija Puš r. Ogrinc, Škofjica; Rajko Burg, učitelj v pok., Ptuj; Ivan Papež, Krmelj; Angela Trampuž, Litič; Stane Černe, Grosuplje; Eva Pušnik, b. gostilničarka, Šmarjeta pri Rimskih Toplicah; Marija Zrimšek, perica, 71, Bizovik; Anton Langerholc, mizar, Stara Loka; Viljem Drnovšek, kurjač v rudniku, Trbovlje; Anton Belič, tesar v pok., Brezovica; Franc Zupan, upok., 70, Peko, 72; Kovar; Magda Vajk r. Slatnar, Toronto, Kanada; Marija Košenina r. Mešič, Vransko; Jožefa Kralj, 88, Jesenice; Katarina Može r. Dovgan, Dolenja vas pri Senožecah; Ana Kuhar r. Marinšek, Zg. Duplje; Marija Ravljan, Velenje.

Pismo iz Nemčije

Düsseldorf, 6. aprila 1971

Predragi mi Slovenci v Argentini! Oprostite, da se šele danes oglašim ter Vam malo popišem svoje nadaljnje potovanje po morju in po suhem.

Po 18 dnevni vožnji po morju smo prišli v pristanišče Le Havre v Franciji. Imeli smo za raztovoriti tovarno blago. Toda ta dan so začeli pristaniški delavci stavkati ter zato nismo mogli zložiti blaga, katero je bilo namenjeno za Francijo. Morali smo čakati. Drugi dan so delavci prenehali s stavko ter izložili blago, nakar smo ob 8. zvečer odpluli dalje. V Hamburg smo prišli 4. aprila ob 4. zjutraj. Uprava ladje nam je sporočila, da moramo čakati do osme ure, da pridejo cariniki, t. j., da pregledajo naše kovčke, itd.

Točno ob določeni uri so res prišli ter so me vprašali, če imam v svojih štirih kovčkih kaj cigaret. Odgovoril sem jim, da ne, da lahko pregledajo. Nato mi je rekel šef: Gehen sie weiter. S tem je bilo vsega hudega konec. Imel sem s seboj 2 kg žgane kave, katero sem kupil v Santosu in za katero sem se bal, da jo bodo odvzeli, pa je bilo vse dobro.

Ob 8.15 so prišli k ladji vsi moji otroci in moja ženka. Snidenje je nepopisno. Prizora snidenja z mojo ljub-

ljeno družino in ženo po 26. letih pero ne more popisati. Prišli so z avtomobili iz Düsseldorfa, 500 km daleč in sicer moja ženka, sinovi Jože, France, Gabrijel; hčere: Mici, Silva, Danica, Milenka, Cirila in Nada, ter snaha Mari.

Nato smo se odpeljali proti Düsseldorfu, kamor smo prišli ob četrti uri popoldan (seveda smo se malo ustavili in nekaj zaužili). Cesta je krasna kakor Buenos Aires — letališče Ezeiza).

V Düsseldorfu smo bili povabljeni na kosilo k nekemu Jožetevemu prijatelju (Srbu). Po kosilu pa smo odšli v prostorno stanovanje, ki ga je že pred dvema mesecema najel Jože nalašč za ta naš veliki dan. Stanovanje je zelo lepo, v četrtem nadstropju.

Kramljali smo potem do treh zjutraj ter šli nato k počitku, katerega smo bili po toliki vožnji res potrebni. Ob desetih dopoldne pa je moral Jože že v službo.

Imam se zelo dobro, v svojem življenju mi še ni bilo tako dobro, kot mi je sedaj, hvala Bogu. Vsi otroci o stalno okoli mene in mame. Tukaj ostanejo do ponedeljka, razen Jožeta, Cirile in ženske.

Prav prirčne pozdrave pošiljam vsej slovenski skupnosti

Vaš

Nose

Desetletnica blagoslovitve Slov. doma

v nedeljo, 25. aprila V SAN MARTINU

Dopoldne ob 11: SV. MAŠA

Popoldne ob 15.30: AKADEMIJA

Zvečer: družabna prireditev s PLANIKO

OBVESTILA

SOBOTA, 24. aprila:

Pričetek Teološkega tečaja za laike v Slovenski hiši ob 17.

Začetek Srednješolskega tečaja ravnatelja Marka Bajuka ob 15.30 v Slovenski hiši.

NEDELJA, 25. aprila 1971:

V Slovenskem domu v San Martinu deseta obletnica blagoslovitve doma.

SREDA, 28. aprila:

V Slovenski hiši ob 19.30 seja voditeljskega sveta šolskega odseka Zedinjene Slovenije. Vabljeni vse učiteljske.

SOBOTA, 1. maja:

V Slov. domu v Berazateguiju II. mladinski dan skupno z otvoritvijo športnih dni. Zbiranje ob 8 v domu. Začetek ob 8.30.

SKAD prireja v Adrogeju študijski dan. Pričetek ob 9.30. Predavatelja

PO ŠPORTNEM SVETU

V Planici je na 90-metrski skakalnici za „Poldov memorial“ in „Pokal Konsberg“, — tekmi, ki sta bili hkrati — zmagal Aschenbach (Vz. Nemčija) pred Švicarjem Steinerjem (ki je osvojil Pokal Konsberg) in Slovincem Petrom Stefančičem, ki je dosegel svoj največji uspeh v dosednji smuški karieri. Aschenbach je skočil 93 in 88 m in dobil 273,7 točk, Steiner 88 in 83 ter dobil 217,7 točk, Stefančič pa 87 in 85 m in 273,1 točk. Tekmovalo je 105 skakalcev iz 13 držav.

V Nagaiji na Japonskem se je pričetek 28. marca 31. svetovno prvenstvo v namiznem tenisu. Nastopilo je 58 držav s 300 igralci. Jugoslovanska ekipa je v začetnih kolih premagala Siam in Brazil, obakrat s 5:0. Na šestanku Mednarodne zveze so že določili, da bo prihodnje prvenstvo leta 1973 v Sarajevu, leta 1975 v Indiji, 1977 v Angliji in 1979 v ZDA.

V Slivnem v Bolgariji je bilo XVI. balkansko prvenstvo v krosu. Jugoslovanski atleti so osvojili 6 zlatih medalj od 10 možnih. Zmagali so Korica na 10.000 m med člani, Miloševićeva med članicami na 2.000 m, Andjelković med mladimi člani na 6.000 m in Stančević med mladinci na 4.000, razen tega pa še ekipno med mladimi člani in mladinci. Slovensko atletiko sta zastopali na tem tekmovanju Celjanka Urančarjeva, ki je bila med članicami dvanaestaja, in Samčeva, ki je pri mladinkah zasedla peto mesto.

UNIV. PROF.

DR. JUAN BLAZNIK

špecialist za ortopedijo in travmatologijo

Ordinira v torek, četrtek in soboto od 17 do 20

C. José E. Uriburu 285, Cap. Fed.
Zahtevajte določitev ure na telefonu 49-5855

bosta ing. Jernej Dobovšek in Tone Mizerit.

Učiteljski študijski dan. Predaval bo ob 16 v gornji dvorani Slovenske hiše vseučiliški profesor dr. Vinko Brumen.

NEDELJA, 2. maja:

V Slovenskem domu v Carapachayu 11. obletnica.

V Slomškovem domu družinska nedelja. Predaval bo dr. Vinko Brumen o temi: Ljubezen in spoštovanje v skupnosti.

Sestanek SDO in SFZ v Slovenski hiši po maši. Predaval bo g. Jože Škerbec o tretjem svetu.

DAR

Ga. N. N. je darovala v tiskovni sklad Svob. Slovenije 4.000 pesov. Najlepša hvala.

ZVEZA ZENA IN MATER

V četrtek 29. aprila ob 16.30 predava v Slovenski hiši pri zvezi slov. mater in žena ga. Anica Kralj. Iskreno vabljenje!

DRUŠTVENI OGLASNIK

Seja voditeljskega sveta šolskega odseka ZS bo v sredo, 28. aprila, ob 19.30 v Slovenski hiši.

Seja upravnega sveta ZS bo dne 30. aprila ob 20.

Slovenski dom v Carapachayu

vabi vse rojake in rojakinje na

11. OBLETNICO BLAGOSLOVITVE DOMA

v nedeljo, dne 2. maja 1971.

Dopoldne od 11 sv. maša za vse umrle člane doma. Daroval jo bo delegat msgr. Anton Orehar. Po maši kratek kulturni program Ob 13 kosilo.

Popoldne in zvečer prosta zabava z bogatim srečolovom.

Sodeluje orkester PLANIKA

Berazategui, 1. maja 1971:

MLADINSKI DAN in otvoritev športnih dni

Ob 8.—: Zbiranje

Ob 8.15: Odbojka. Igrajo: Lanús : Berazategui; San Martín : Ramos Mejía; San Justo : Morón.

Ob 11.—: Dviganje zastav, nato sv. maša in kosilo.

Ob 14.30: Popoldanski program: Pozdrav predsednika SFZ — Otvoritev športnih dni — Telovadba. Izvajajo fantje iz Lanusa. — Poje duet Vidmar — Oktet I. Cankarja — Simbolična vaja (SDO Berazategui) — Final odbojke, razdelitev pokalov

PROSTA ZABAVA

Ne razočaraj mladine! Pridi!

Podjetniki, delavci, uradniki, upokojeanci, moški in ženske, otroci, stari, mladi, suhi, debeli, vsi so zastopani med 1.200 člani naše zadruge. Če slučajno vi še niste pristopili v naš krog, storite to čim prej, v vašo korist. To vam svetuje

Kreditna zadruga

S. L. O. G. A.

(Cooperativa de Crédito Ltda.)

Bmé. Mitre 97

Tel. 658-6574

Ramos Mejía

Uradne ure: ob torkih, četrtek in sobotah od 16—20.
Varna in dobro obrestovana naložba za vaš denar. Posojila, menjava čekov in menic, pod zelo ugodnimi pogoji.

Slomškov dom

v nedeljo, 2. maja

DRUŽINSKI DAN

Po sv. maši bo imel predavanje dr. Vinko Brumen pod naslovom: Ljubezen in spoštovanje v skupnosti. Pa razgovoru bo na razpolago kosilo

Buenos Aires, 15. 4. 1971 - No. 15

JAVNI NOTAR

FRANCISCO RAUL CASCANTE

Escribano Público

Cangallo 1642 Buenos Aires

Pta. baja, ofic. 2

T. E. 35-8827

ESLOVENIA LIBRE

Editor responsable: Miloš Stare
Director: Tone Mizerit
Redacción y Administración:
Ramón Falcón 4158, Buenos Aires
T. E. 69-9503
Argentina

Correo Central (B) Argentina

FRANQUEO PAGADO
Concesión N° 5775

TARIFA REDUCIDA
Concesión N° 3824

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual N° 1.086.173

Naročnina Svob. Slovenije za leto 1971: za Argentino \$ 3.500.—. Pri pošiljanju po pošti \$ 3.600.—. — ZDA in Kanada 13 USA dolarjev; za Evropo pa 15 USA dolarjev za pošiljanje z avionsko pošto. — Evropa, ZDA in Kanada za pošiljanje z navadno pošto 9 USA dol. Talleres Gráficos Vilko S.R.L., Estados Unidos 425, Buenos Aires. T. E. 33-7213

IZŠLA JE PRVA POVEST V EMIGRACIJI IZ

domobranskega življenja

na neki postojanki od binkošti 1944 do maja 1945:

LOJZE ILIJA: HUDA PRAVDA

Strani 350.

Cena broš. 1.300, vez. 1.600 pesov m/n.

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

Prijateljem, znancem in vsem rojakom sporočamo, da naš je za vedno zapustil naš dragi mož, oče in stric, gospod

Avgust Ravnik

direktor zavarovalnice v Trstu v pokoju

Rojen je bil v Kanalu letu 1885, umrl v Trstu 3. aprila t. l. Spominjajte se ga v molitvi.

Žalujoči:

žena Olga roj. Škarabot

hčerka Marija ;

brat dr. Anton in sestra Marija por. Struna
nečaki Nataša por. Krečič, Julko in Zvonko.

Vsem Slovincem sporočamo, da je v Bogu zaspal naš dragi oče in brat, gospod

Štefan Ravnik

trgovec in posestnik iz Kanala ob Soči

Rojen je bil za božič leta 1889 in umrl na veliko soboto 1971 v San Francisco de Córdoba.
Priporočamo ga v molitev.

Žalujoči:

hčerka Nataša por. Krečič;

sinova Julko in Zvonko z družinama

brat dr. Anton in sestra Marija por. Struna

Aleksander Solženicin

16

En dan Ivana Denisoviča

Vsa njegova zgodba je bila sledeča: V letu 1942, bilo je februarja, so Nemci obkolili celo armado na severnozhodni fronti. Ker tudi letal ni bilo, jim po zraku niso pošiljali ne pomoči ne hrane. Lakota je bila tako obupna, da so s poginjenih konj strgali kopita in jedli namočeno roževino. Končno jim je zmanjkalo streliva. Tako so jih Nemci po gozdovih lovili in vodili v ujetništvo. Tudi Šuhov je prišel v tak položaj. Čez nekaj dni pa se je njegovi pektorici posrečilo pobegniti. Bežali so in rinili skozi goščo in močvirje in — čudež! — naleteli na vojsko. Straža je z brzostrelko sicer ubila dva, tretjega pa ranila, da je za ranami umrl, a dva sta se rešila. Če bi imela kaj soli v glavi, bi dejala, da sta se potikala po gozdovih, in vse bi bilo v redu. Onadva pa sta povedala resnico: ubežala sva iz nemškega ujetništva. Iz ujetništva? Mater vama vašo; tako torej! Če bi vseh pet ostalo živih, bi se še kako izvil. Primerjali bi njihove izjave; morali bi verjeti. A dvema niso zaupali, češ, psa sta se zmenila glede pobege.

Senjka Klevšin, ki je napol gluhi, je razumel, da govorijo o begu iz ujetništva. Glasno je dejal:

— Trikrat sem zbežal iz ujetništva. Trikrat so me ujeli.

Senjka večinoma molči. Trpin je: ne sliši govorjenja drugih in se v pogovor ne vtika. Zato skoraj nič ne vedo o njem. Znano jim je le, da je sedel v Buchenwaldu, da je bil tam član podtalne organizacije in je nosil v logor orožje za vstajo. Vedeli so tudi še, kako so ga Nemci obesili za roke, ki jih je imel zvezane na hrbtu, in ga pretepli s korobači.

Kilgas se ni hotel vdati Šuhovu.

— Ti praviš, da si jih odsedel že osem. A pomisli, v kakšnih taboriščih! Taborišča so bila splošnega značaja, še babe ste imeli. Nobenih števil nikjer prišitih. Pa vzdrži osem let v taborišču z režimom stroge ječe! Nihče še ni dočakal prostosti.

— Babe, praviš!... Ha! Hlode smo vlačili ne pa babe...

Šuhov se je zagledal v plamene. Spominjal se je, kako je na severu prestal sedem let. Tri leta je v gozdu vlačil hlode za železniške pragove ali za leseno embažo. Ko so sekali drevesa, je ogenj na prostem prav tako neenakomerno gorel. Sekali so podnevi, včasih še ponoči. Načelnik si je bil namreč izmislil zakon: tista brigada, katera podnevi ne izpolni svoje naloge, ostane na delu tudi ponoči.

Večkrat je že minila polnoč, ko so

se privlekli do taborišča. Zjutraj pa zopet v gozd.

— Ne, fantje, tukaj je vendar le znosnejše, je šušljal Šuhov. — Tukaj drži, da mora brigada domov. Pa naj je izpolnila nalogo ali ne, brigada se povrne v zono. In na vsak način je garantirani obrok sto gramov težji. Tu se da živeti. Kaj potem, če taborišče imenujejo „posebno“. Te mar motijo številke? Saj številke nimajo teže.

— Znosnejše! — je kar zasikal Fetjukov (bližal se je že opoldanski odmor in vsa brigada se je zbrala okrog peči). Na pogradih koljejo ljudi. Ti praviš temu znosnejše!

— Koljejo ovaduhe ne ljudi! — je Pavlo s prstom požugal Fetjukovu.

V taborišču se je resnično pojavilo nekaj novega. Pred dnevi so po signalu za vstajanje na ležiščih zaklali dva znana ovaduha, pa še nekoga, ki ni bil kriv. Dobil jih je po pomoti, najbrž niso vedeli točnega ležišča. Tretji ovaduh pa je utekel. Poiskal je zaščito pri načelnikih, ki so ga skrili v ječo. Ta ne navadna stvar se v splošnih taboriščih ni dogajala. Dostoj tudi tukaj ne.

V tem trenutku je zapiskala premična elektrarna. Hripavo in tiho se je najprej razlegel pisk, kot da bi prihajal iz prehlajenega grla.

Minila je polovica dneva! Premor za kosilo!

Že zdavnaj bi morali v jedilnico, da bi zavzeli mesto v vrsti. Na delovišču

je namreč enajst brigad; v deloviščni jedilnici pa prostora le za dve.

Brigadirja še ni. Zato je s hitrimi očmi Pavlo preletel brigado in ukazal: — Šuhov in Gopčik z menoj. Kilgas, ko pošljem Gopčika, privedite vso brigado naenkrat!

Odšli so. Njihova mesta so takoj zavzeli drugi; se stiskali okrog peči in jo objemali, kakor da bi bila ženska.

— Dovolj je dremanja! — vpijejo nekateri. Čas je kaditi.

Pa gledajo drug drugega, kdo bo prižgal cigareto. A nihče ne prižge. Morda ni tobaka, ali pa ni korajže, da bi ga pokazali.

Pavlo koraka s Šuhovim proti jedilnici. Gopčik skaže za njima kot zajček.

— Topleje je, — ugotavlja Šuhov. — Osemnajst stopinj ne bo več. Z zidavo bo kar šlo.

Ozrli so se in videli, da je bilo že mnogo zidakov na odru. Nekaj pa tudi že više, v prvem nadstropju.

Šuhov je mimogrede poškilil tudi na sonce, če res drži tisto o uredbah, kakor trdi kapitan.

Prišli so na odkrit prostor, kjer jih je sprejel veter in jih zbadajoč spomnil, da je januar.

Kuhinja gradbene zone je bila namočena v majhni lopi iz debelih desk. Pokrili so jo še s kosmi zarjavele pločevine, tako da ni bilo špranj. Sredi lope je stala peč. Lesena pregraja pa je lopo delila na dva dela: na kuhinjo in jedil-

nico. Lesenega poda ni bilo ne v kuhinji ne v jedilnici. Številne noge so zgnete zemljo v jamice in vzbokline. Kuhinja ni bila nič posebnega: štirioglasta peč z vzdanim kotlom.

V kuhinji delata dve osebi: kuhar in sanitarni inštruktor. Ko brigade zapuščajo taborišče, dobi kuhar v veliki taboriščni kuhinji stopano ali zdrobljeno žito. Na človeka dajejo približno petdeset gramov. Tako pride na brigado dobra kila. Kuhar noče vreče sam prenašati v tri kilometre oddaljeno delovišče. To delo prepušča prostovoljcu. Le zakaj bi se trudil in upogibal hrbet, ko pa lahko na račun garačev odmeri prostovoljcu dodaten obrok. Tudi vode ali drv ne nosi kuhar. Za tako delo se mu javljajo propadajoči garači, katerim potem zopet odmeri dodatek. Saj mu ni žal tujega obroka.

Potem je še pravilo, da jedo jetniki v jedilnici; sklede je treba namreč vsak dan odnesti v taborišče (če jih pustijo na delovišču, jih svobodnjaki pokradejo). Prinesejo jih pa samo petdeset, ter jih hitro pomivajo in spravljajo v promet (zbiralcu skled gre tudi dodatek). Da skled ne bi nosili na prosto, se pri vratih postavi nov prostovoljec, ki pazi nanje. Vendar ga že kako presleparijo in potreben je nov prostovoljec, ki stika za skledami po vseh kotičkih delovišča. Tudi temu, pa še onemu, gre dodatek.

(Dalje pridohnjč)